

Toptalenten in het onderwijs

Een monitoronderzoek naar het (waargenomen) belang, de beleving en de behoeften ten aanzien van het stimuleren van toptalenten in het primair en voortgezet onderwijs

Bart Koenen

December 2017

projectnummer: H4396

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Onderzoeksverantwoording	2
2.1	Opzet en uitvoering	2
2.2	Conventies bij de rapportage	2
3	Samenvatting	4
4	Hoe kijkt men tegen toptalenten aan?	7
4.1	Hoeveel leerlingen zien zichzelf als een toptalent?	7
5	Draagvlak: welk belang hecht men aan extra inzet en aanbod?	8
5.1	Verdiene toptalenten extra aandacht?	8
5.2	Heeft extra aandacht voor toptalenten gevolgen voor andere leerlingen?	9
6	Aanbod: wat doen scholen voor hun toptalenten?	11
6.1	Welke vormen van aanbod worden op scholen gegeven?	12
6.2	Wat vinden toptalenten van het extra aanbod?	14
7	Beleving: hoe wordt extra inzet en aanbod in de praktijk ervaren?	17
7.1	Prestatiecultuur op school	19
7.2	Hoe vaak vervelen leerlingen zich?	21
7.3	Mag je uitblinken op school?	22
8	Behoefte: wat hebben docenten nodig om goed onderwijs aan toptalenten te kunnen bieden?	24
8.1.1	Interne specialisten in het basisonderwijs	28
8.2	Onderwijs aan toptalenten in de praktijk	28

1 Inleiding

In opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft Kantar Public in oktober 2017 een derde meting uitgevoerd van het onderzoek naar het (gepercipieerde) belang, de beleving en de behoeften die binnen het basis- en voortgezet onderwijs leven met betrekking tot extra inzet en onderwijskundig aanbod voor toptalenten. Het onderzoek is uitgevoerd onder leerlingen, ouders, leraren en schoolleiders in primair en voortgezet onderwijs. De eerste meting werd in 2013 uitgevoerd door onderzoeksbureau GfK.

Het rapport heeft dezelfde indeling als in 2015. Er wordt ingegaan op de volgende hoofdvragen:

- **Draagvlak:** welk belang hechten de doelgroepen aan het stimuleren van toptalenten en wat is het draagvlak voor het OCW-beleid?
- **Aanbod:** wat is het huidige aanbod aan speciale lesprogramma's aan toptalenten binnen het basis- en voortgezet onderwijs?
- **Beleving:** hoe wordt het stimuleren van toptalenten door de verschillende doelgroepen in de praktijk ervaren?
- **Behoefte:** welke behoeften hebben de verschillende doelgroepen en hoe staan zij tegenover nieuwe initiatieven op dit gebied?

Opbouw rapport

Het rapport bestaat net als in 2015 uit acht hoofdstukken en is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk twee wordt de onderzoeksverantwoording beschreven. In het derde hoofdstuk staat de samenvatting van het rapport. Hoofdstuk vier gaat over de term toptalenten en gaat in op de vraag wat men precies onder de term toptalenten verstaat en hoeveel leerlingen zichzelf zien als een toptalent. Het vijfde hoofdstuk zoomt in op het belang dat men aan extra inzet en aanbod voor toptalenten hecht en in hoofdstuk zes wordt het aanbod in kaart gebracht, ofwel wat docenten specifiek voor hun toptalenten doen. De laatste twee hoofdstukken gaan over de beleving in de praktijk (hoofdstuk zeven) en over de behoeften van docenten zodat zij goed onderwijs kunnen bieden aan hun toptalenten.

2 Onderzoeksverantwoording

2.1 Opzet en uitvoering

De steekproef van de meting uit 2013 is op dezelfde manier samengesteld als die van de metingen in 2015 en 2017. Wel zijn sinds 2015 enkele nieuwe doelgroepen ondervraagd, te weten de leerlingen in het basisonderwijs en de schoolbestuurders in het basis- en voortgezet onderwijs. Om de gegevens van de verschillende doelgroepen te verzamelen zijn meerdere methoden ingezet.

Benaderingsmethoden en respons

Voor de gegevensverzameling van leerlingen (n=650), ouders (n=642) en docenten (n=337) is gebruik gemaakt van de steekproefbron NIPObase. Voor de gegevensverzameling van schoolleiders (n=93) is gebruik gemaakt van adresbestanden met emailadressen van het Ministerie van OCW en DUO. De respons onder de benaderde panelleden (leerlingen, ouders en docenten) bedroeg 61%. Zoals in 2013 en 2015 zijn de resultaten herwogen op de leerlingpopulaties zoals die in het basis- en voortgezet onderwijs voorkomen. De respons onder de schoolleiders bedroeg 5%. De groepen schoolleiders in het basisonderwijs (n=43) en voortgezet onderwijs (n=50) zijn voldoende groot om op hoofdlijnen betrouwbare vergelijkingen met eerdere metingen te kunnen maken. De respons onder deze twee groepen is net als bij voorgaande metingen te klein om uitsplitsingen te kunnen maken tussen, bijvoorbeeld vmbo, havo en vwo. De respons onder de andere doelgroepen is net als bij voorgaande metingen wel voldoende groot om betrouwbare uitspraken te doen over de verschillende subgroepen.

Vragenlijst

De dataverzameling van het onderzoek is verlopen via een computergestuurde zelfinvulvragenlijst (Computer Assisted Web Interviewing). Alle deelnemers aan het onderzoek werden per e-mail uitgenodigd. Het onderzoek werd aangekondigd als een onderzoek naar 'schoolprestaties'. Via een link in de mail kreeg men direct toegang tot de vragenlijst. De vragenlijst is gebaseerd op de vragenlijst van de eerste meting. Aan deze vragenlijst is een aantal vragen toegevoegd en is een aantal komen te vervallen. De vragenlijst bestaat uit algemene vragen die aan alle doelgroepen zijn gevraagd en uit specifieke vragen per doelgroep. De gemiddelde invulduur voor de vragenlijst bedroeg 8,5 minuten.

2.2 Conventies bij de rapportage

In dit rapport worden de resultaten van de eerste meting door onderzoeksbureau GfK in 2013 en de tweede en derde meting in 2015 en 2017 met elkaar vergeleken. Hierbij moet worden aangetekend dat het onderzoek na 2013 in sterke mate veranderd is, waardoor niet bij alle vragen vergelijkingen kunnen worden gemaakt. Daarnaast worden vergelijkingen gemaakt tussen de eerder genoemde doelgroepen. Hierbij worden uitsluitend significante verschillen tussen beide metingen en de verschillende doelgroepen beschreven en worden niet significante verschillen niet gerapporteerd.

Significante verschillen

Alle beschreven verschillen zijn statistisch getoetst op toeval. Dit betekent dat indien de gevonden verschillen significant zijn, het voor 95% zeker is dat de verschillen berusten op werkelijke verschillen en niet op toevallige fluctuaties. De significante verschillen zijn in de figuren weergegeven met groene en rode pijltjes.

Er zijn verschillen in de opzet tussen - vooral - de eerste en tweede meting. Zo zijn sommige vragen komen te vervallen, anders geformuleerd of er nieuw bij gekomen. Om deze reden is het niet mogelijk om *alle* resultaten van beide metingen met elkaar te vergelijken. Als een vraag anders is geformuleerd, maar er is nog wel een vergelijking met de vorige meting te maken, staat in een aparte voetnoot beschreven wat precies aan de vraagstelling is veranderd. Aan de vragenlijst van het onderzoek in 2017 is weinig veranderd waardoor de vergelijking met de resultaten in 2015 in de meeste gevallen prima te maken is. Tot slot: boven de grafieken in de rapportage is steeds de letterlijke vraagstelling weergegeven. Daarnaast staat boven de grafieken aan welke en aan hoeveel respondenten de vraag is gesteld.

Tekstkaders

Ouders van leerlingen behoren niet altijd tot de groep die bepaalde vragen nauwkeurig kan beantwoorden – bijvoorbeeld over het extra aanbod dat hun kinderen op school krijgen. Om die reden zijn hun antwoorden vaak in aparte tekstkaders geplaatst. Dit is ook gedaan bij de resultaten van sommige doorvragen naar – bijvoorbeeld – de wedstrijden waaraan scholen hun toptalenten laten deelnemen. De tekstkaders bieden dus nuttige informatie die niet direct van invloed is op de conclusie van het rapport.

3 Samenvatting

In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek.

Draagvlak

Het draagvlak voor extra inzet en aanbod voor toptalenten is sinds 2013 groot en stabiel in de tijd. Zo vindt in 2017 93% van de ouders met kinderen in het basisonderwijs, 99% van de schoolleiders en 94% van de docenten in het basisonderwijs het belangrijk dat scholen zich meer inzetten voor hun toptalenten. Het draagvlak in het voortgezet onderwijs is vergelijkbaar: 86% van de ouders met kinderen in het voortgezet onderwijs, 96% van de schoolleiders en 89% van de docenten in het voortgezet onderwijs vinden extra inzet en aanbod belangrijk. Het draagvlak was bij de eerdere jaren even groot.

Aanbod

Zowel in het basis- als voortgezet onderwijs zijn docenten sinds 2013 jaar meer speciale aandacht aan hun toptalenten gaan besteden.

- In 2013 gaf 85% van docenten in het basisonderwijs aan speciale aandacht aan hun toptalenten te besteden. In 2015 is dat gestegen tot 98% en ook in 2017 blijven nagenoeg alle docenten in het basisonderwijs speciale aandacht aan hun toptalenten besteden (97%).
- In het voortgezet onderwijs werd aanvankelijk minder speciale aandacht aan toptalenten besteed. Zo gaf in 2013 52% van de docenten aan dat ze speciale aandacht aan hun toptalenten besteedde. In 2015 gaf ruim driekwart dit aan (76%). Deze groei zette de afgelopen twee jaar door, want in 2017 doet 84% van de docenten in het voortgezet onderwijs iets voor hun toptalenten.
- Net als voorgaande jaren geeft een ruime meerderheid van de schoolleiders in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs aan dat hun school docenten stimuleert om uitdagend onderwijs te geven aan de toptalenten (respectievelijk 96% en 88%). Dit percentage is de afgelopen twee jaar niet veranderd, maar ligt in 2017 beter op lijn met wat de docenten aangeven.

De manier waarop dit binnen het basis- en voortgezet onderwijs gebeurt, verschilt.

- Meer uitdagend werk bieden binnen één of meer vakken (*verrijken*) en het schrappen van herhalings- en oefenstof binnen één of meer vakken (*compacten*) zijn - net als in 2015 - de meest voorkomende vormen van extra aanbod aan toptalenten op de basisschool; circa acht op de tien basisscholen bieden dit volgens schoolleiders en docenten aan.
- In het voortgezet onderwijs worden deelname aan wedstrijden (49%), vakken op een hoger niveau volgen (47%) en het geven van meer uitdagende opdrachten binnen de reguliere lessen relatief vaak door schoolleiders en docenten genoemd (45%).
- Zowel in basis- als voortgezet onderwijs wordt volgens schoolleiders en docenten het vaakst iets extra's gedaan voor cognitieve toptalenten (respectievelijk 89% en 79% geeft aan extra inzet te bieden aan cognitieve toptalenten). Andere soorten talenten, zoals praktische of creatieve toptalenten, worden minder vaak genoemd. Uitzondering is het vmbo, waar 34% van de scholen iets voor *praktische toptalenten* doet (versus 7% op havo/vwo).

Beleving

Leerlingen in zowel het basis- als voortgezet onderwijs zijn net als in voorgaande jaren in hoge mate tevreden over de manier waarin ze worden uitgedaagd op school.

- Net als in 2015 geven circa negen op de tien leerlingen in het basisonderwijs aan dat ze momenteel voldoende worden uitgedaagd om zo goed mogelijk te presteren op school.

- Dat geldt ook voor acht op de tien leerlingen in het voortgezet onderwijs. Ook onder deze groep zijn er geen veranderingen ten opzichte van 2015.

Toptalenten in het voortgezet onderwijs zijn ten opzichte van 2013 en 2015 veel vaker tevreden over de extra uitdaging die ze op school krijgen. Deze constatering lijkt in lijn te liggen met het toegenomen aanbod en de toegenomen aandacht voor toptalenten in zowel het basis- als voortgezet onderwijs.

- Onder de toptalenten in het voortgezet onderwijs geeft 94% aan dat het extra aanbod goed aansluit op wat zij willen. Dit percentage lag in 2013 met 72% van de toptalenten aanmerkelijk lager.
- Ook het aantal toptalenten in het voortgezet onderwijs dat aangeeft zich te vervelen in de klas is de afgelopen jaren fors gedaald: in 2013 gaf 56% van de toptalenten nog aan zich te vervelen, in 2017 is dat gedaald tot 20%.

Behoefte

De mate waarin docenten tevreden zijn over wat ze in hun lessen kunnen doen voor toptalenten is de afgelopen jaren onveranderd gebleven.

- In 2013 was 41% van de docenten in het basisonderwijs tevreden over wat ze in hun lessen konden doen voor hun toptalenten, in 2015 is dat 47% en in 2017 43%.
- Docenten in het voortgezet onderwijs zijn minder vaak tevreden dan docenten in het basisonderwijs. Zo gaf in 2013 36% van de docenten in het voortgezet onderwijs aan tevreden te zijn over wat ze in hun lessen konden doen voor de toptalenten. In 2015 is dat 35% en in 2017 31%. In tegenstelling tot voorgaande jaren is er in tevredenheid geen verschil meer tussen het vmbo en havo/vwo. Voorheen waren havo/vwo-docenten vaker tevreden dan vmbo-docenten.

De tevredenheid over de facilitering en ondersteuning van de school is in de periode 2013 – 2015 toegenomen en stabiliseert in 2017, al blijven er net als voorgaande jaren verschillen tussen docenten en de schoolleiding.

- In 2013 was 46% van de docenten in het basisonderwijs tevreden over de facilitering en ondersteuning vanuit de school. In 2017 is dat gestegen tot 62%.
- De tevredenheid in het voortgezet onderwijs is in dezelfde periode eveneens gestegen, maar blijft kleiner dan in het basisonderwijs: in 2013 was 20% van de docenten in het voortgezet onderwijs tevreden over de ondersteuning, in 2017 is dat met 25 procentpunten toegenomen tot 45%. Ruim de helft van de docenten in het voortgezet onderwijs blijft hiermee ontevreden over de facilitering (55%).
- Voorgaande jaren was er een groot verschil tussen de antwoorden van de schoolleiders en docenten, zowel in het basis- als voortgezet onderwijs. Schoolleiders gaven namelijk veel vaker aan hun docenten goed te faciliteren dan docenten hier tevreden over waren. In 2017 is dit echter niet meer het geval. Zo geeft 61% van de schoolleiders in het basisonderwijs aan hun docenten (ruim) voldoende te faciliteren¹. Dit percentage komt overeen met de antwoorden die de docenten in het basisonderwijs geven. In het voortgezet onderwijs geeft 52% van de schoolleiders aan hun docenten (ruim) voldoende te faciliteren. Ook dit percentage komt overeen met de 45% van de docenten in het voortgezet onderwijs dat aangeeft voldoende gefaciliteerd te worden.
- Docenten in het basisonderwijs die *niet* tevreden zijn over de ondersteuning vanuit de school, geven het vaakst aan dat de school extra tijd zou moeten bieden om te besteden aan toptalenten (72%).

¹ De ondervraagde schoolleiders en docenten zijn net als bij de voorgaande metingen van verschillende onderwijsinstellingen in zowel het basis- als voortgezet onderwijs.

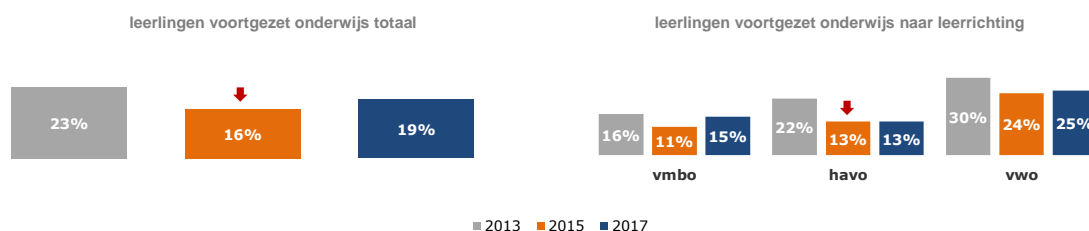
- Ontevreden docenten in het voortgezet onderwijs geven het vaakst aan dat ze betere mogelijkheden willen hebben om kennis met collega's te delen (67%) of betere mogelijkheden willen hebben om hiervoor speciale cursussen of scholing te volgen (53%).

4 Hoe kijkt men tegen toptalenten aan?

4.1 Hoeveel leerlingen zien zichzelf als een toptalent?

Volgens de definitie van het ministerie van OCW behoort 20% van de best presterende leerlingen van een klas of groep tot de zogenaamde toptalenten. Dit kan in één of meerdere vakken zijn en het maakt hierbij niets uit in welk vak. Het kan gaan om rekenen of wiskunde, maar ook om creatieve vakken, zoals handvaardigheid en muziek. Net als voorgaande metingen is aan de leerlingen in het voortgezet onderwijs gevraagd om zelf een inschatting te maken of zij al dan niet tot de beste 20% van de groep of klas horen. Hieruit blijkt dat 19% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs zich tot de toptalenten rekent. Hiermee ligt het aantal leerlingen dat zich tot de toptalenten rekent weer op het niveau van 2013.

1 | VO-leerlingen die zich tot de beste 20% van de klas of groep vinden behoren. **Basis:** alle leerlingen voortgezet onderwijs (n=386) en uitgesplitst naar de leerrichtingen vmbo (n=127) havo (n=121) en vwo (n=138).

Net als voorgaande jaren zien we dat leerlingen op het vmbo en havo zich minder vaak tot de toptalenten vinden behoren dan leerlingen op het vwo.

Hoeveel toptalenten zijn er volgens de ouders?

Ouders met kinderen in het voortgezet onderwijs is dezelfde vraag voorgelegd. Volgens ouders is 20% van de kinderen in het voortgezet onderwijs een toptalent (behorend tot de beste 20% van de klas). In 2015 kwam de schatting op precies hetzelfde percentage uit. Ouders met kinderen op het vwo beschouwen hun kind net als voorgaande jaren vaker als een toptalent dan ouders met kinderen op de havo of vmbo (respectievelijk 26% versus 16% en 15%).

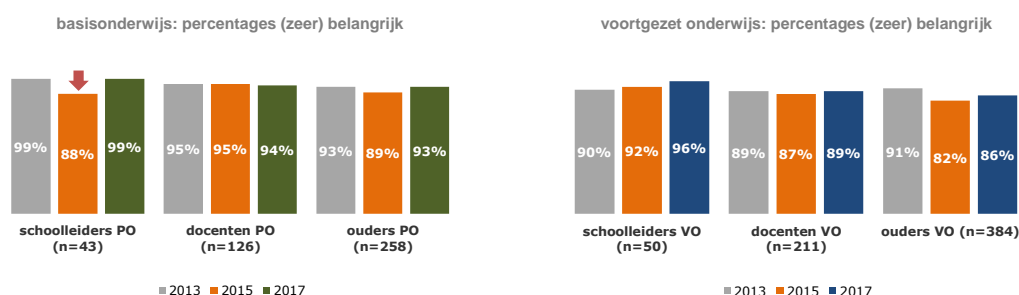
Van de kinderen op de basisschool geeft 43% aan dat hun schoolprestaties beter zijn dan die van de andere kinderen in de klas.² Dit percentage verschilt niet significant van 2015. Toen gaf 37% aan dat hun prestaties beter zijn dan die van de andere leerlingen in de klas.

² Omdat het voor leerlingen in het basisonderwijs moeilijk is om percentages in te schatten, is aan deze groep gevraagd of hun schoolprestaties 'minder goed', 'hetzelfde' of 'beter' zijn dan de rest. Deze laatste groep worden tot de toptalenten gerekend.

5 Draagvlak: welk belang hecht men aan extra inzet en aanbod?

Een ruime meerderheid van de schoolleiders, docenten en ouders vindt extra inzet voor toptalenten in het onderwijs (zeer) belangrijk. Het draagvlak voor extra inzet is onder alle doelgroepen hoog en constant in de tijd. Onder schoolleiders in het basisonderwijs was in 2015 een daling te zien van het draagvlak, maar in 2017 ligt het draagvlak weer op het niveau van 2013 (99%).

2 | In hoeverre vindt u het belangrijk dat scholen zich meer inzetten voor toptalenten in het basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs, zodat deze leerlingen hun talenten zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen? **Basis:** schoolleiders, docenten, ouders basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Alleen de percentages (zeer) belangrijk zijn weergegeven.

Er zijn - net als in voorgaande jaren - geen verschillen tussen docenten die lesgeven aan het vmbo of havo/vwo of tussen schoolleiders in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs.

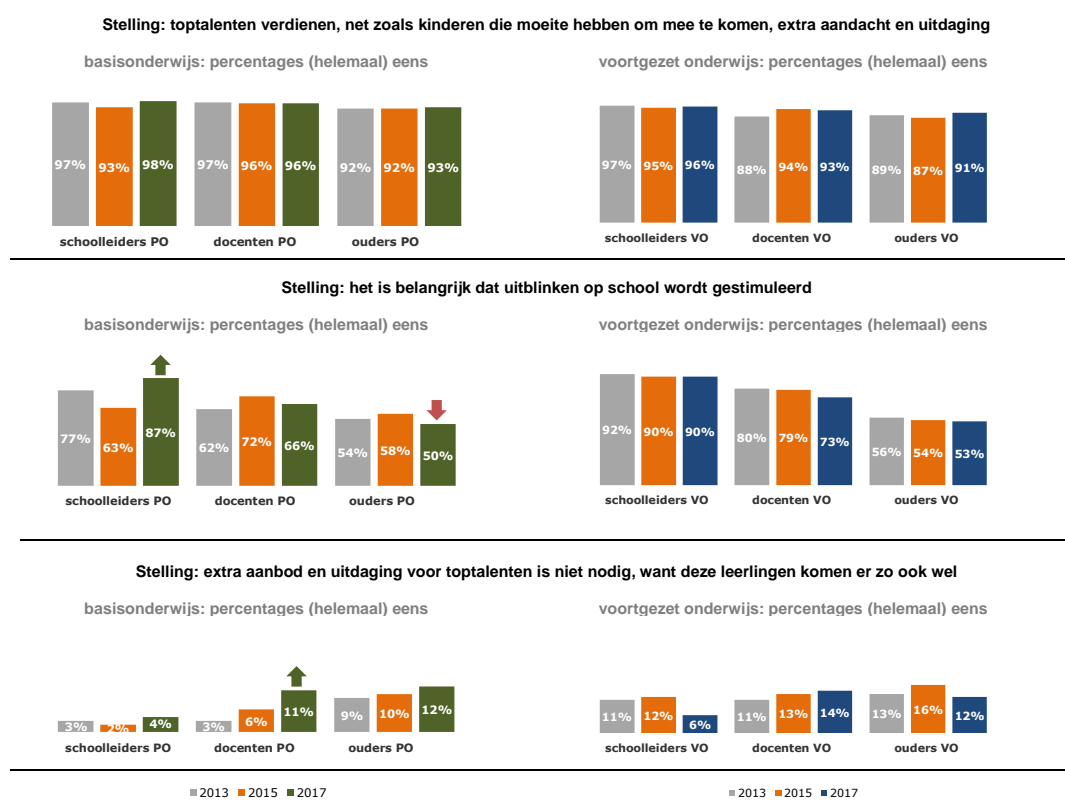
5.1 Verdienen toptalenten extra aandacht?

Een ruime meerderheid van ouders, docenten en schoolleiders in zowel het basis- als het voortgezet onderwijs vindt dat toptalenten extra aandacht en uitdaging verdienen, net zoals leerlingen die moeite hebben om mee te komen (figuur 3). Sinds 2013 zijn deze aantallen niet significant veranderd.

Schoolleiders in het basisonderwijs vinden vaker dan in 2015 dat uitblinken op school gestimuleerd moet worden. Bij ouders van kinderen in het basisonderwijs zien we het omgekeerde: vonden in 2015 bijna zes op de tien ouders dit nog belangrijk, in 2017 is dit gedaald tot de helft van de ouders. Het voortgezet onderwijs laat globaal hetzelfde beeld zien. Ook hier zien we dat schoolleiders en docenten vaker vinden dat uitblinken gestimuleerd moet worden dan ouders.

Net als voorgaande jaren vinden slechts weinig ondervraagden dat extra aanbod en uitdaging voor toptalenten onnodig is omdat deze leerlingen er toch wel komen. Toch is de afgelopen jaren een significante stijging te zien van docenten in het basisonderwijs die vinden dat extra aanbod en uitdaging niet nodig is (van 3% in 2013 naar 11% in 2017).

3 | Geef aan in welke mate u het eens of oneens bent met de volgende stellingen. **Basis:** alle ouders (n=258), docenten (n=126) en schoolleiders (n=43) in het **basisonderwijs** en alle ouders (n=384), docenten (n=211) en schoolleiders (n=50) in het **voortgezet onderwijs**. Percentages (helemaal) eens zijn weergegeven.

5.2 Heeft extra aandacht voor toptalenten gevolgen voor andere leerlingen?

Iets minder dan de helft tot ruim de helft van *alle* ondervraagde groepen denkt net als voorgaande metingen dat meer uitdagend onderwijs aan toptalenten de prestaties van andere leerlingen ook naar een hoger niveau zullen tillen (figuur 4). Onder ouders (zowel in het basis- als voortgezet onderwijs) is dat minder vaak het geval dan onder docenten en schoolleiders (zowel in het basis- als voortgezet onderwijs). Ten opzichte van 2013 is er een trend onder docenten in het basisonderwijs en ouders met kinderen in het voortgezet onderwijs te zien. Docenten denken namelijk minder vaak dat onderwijs aan toptalenten de prestaties van andere leerlingen naar een hoger niveau zal tillen (van 59% in 2013 naar 47% in 2017). Onder ouders met kinderen in het voortgezet onderwijs is dezelfde trend te zien (van 42% in 2013 naar 33% in 2017).

Nagenoeg 4 op de tien ouders met kinderen in het voortgezet onderwijs zijn van mening dat andere kinderen er nadeel van ondervinden als de beste leerlingen van de klas extra aandacht krijgen. Onder ouders met kinderen in het basisonderwijs is dat minder vaak het geval (35%). Tussen 2013 en 2017 is de groep docenten in het basisonderwijs dat verwacht dat andere leerlingen nadeel ondervinden als de beste leerlingen van de klas extra aandacht krijgen, toegenomen van 14% tot 31%.

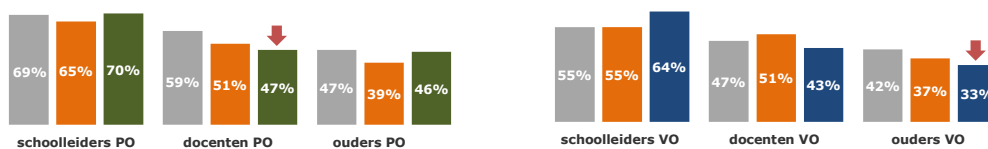
Relatief weinig ouders, docenten en schoolleiders in zowel het basis- als voortgezet onderwijs zijn het eens met de stelling dat meer aanbod en uitdagend onderwijs voor toptalenten leerlingen te veel onder druk zou zetten. In vergelijking met 2013 is er wel een stijging te zien van het aantal docenten in het basisonderwijs dat denkt dat het leerlingen teveel onder druk zou zetten (van 8% in 2013 tot 19% in 2017).

4 | Geef aan in welke mate u het eens of oneens bent met de volgende stellingen. **Basis:** alle ouders (n=258), docenten (n=126) en schoolleiders (n=43) in het **basisonderwijs** en alle ouders (n=384), docenten (n=211) en schoolleiders (n=50) in het **voortgezet onderwijs**. Percentages (helemaal) eens zijn weergegeven.

Stelling: Meer uitdagend onderwijs voor toptalenten zal de prestaties van andere leerlingen ook naar een hoger niveau tillen

basisonderwijs: percentages (helemaal) eens

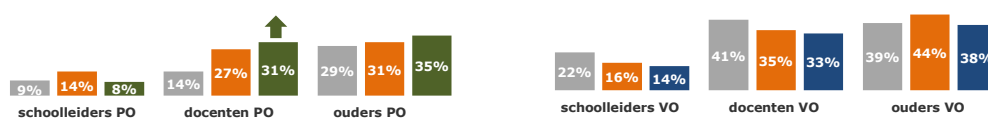
voortgezet onderwijs: percentages (helemaal) eens

Stelling: Ik verwacht dat als de beste leerlingen extra aandacht krijgen in de klas, andere kinderen daarvan nadeel ondervinden

basisonderwijs: percentages (helemaal) eens

voortgezet onderwijs: percentages (helemaal) eens

Stelling: Meer aanbod en meer uitdagend onderwijs voor toptalenten op scholen zet leerlingen teveel onder druk

basisonderwijs: percentages (helemaal) eens

voortgezet onderwijs: percentages (helemaal) eens

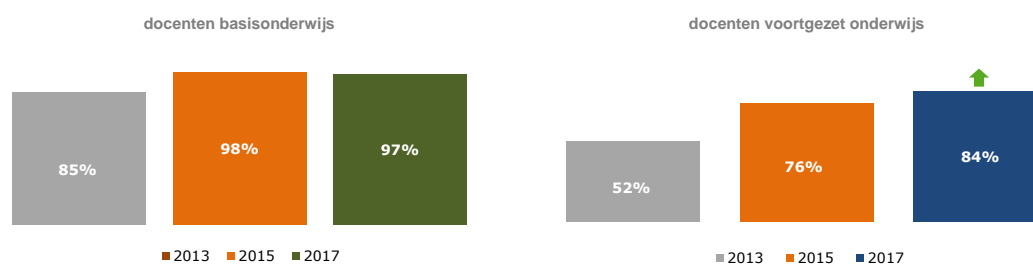
■ 2013 ■ 2015 ■ 2017

■ 2013 ■ 2015 ■ 2017

6 Aanbod: wat doen scholen voor hun toptalenten?

Bijna alle docenten in het basisonderwijs doen iets in hun lessen voor hun toptalenten. De stijging vond vooral plaats na 2013, toen 85% aangaf in de lessen iets speciaals voor hun toptalenten te doen. Onder docenten in het voortgezet onderwijs is sinds 2013 een gestage stijging te zien. Zo deed in 2013 de helft van de docenten iets voor hun toptalenten, in 2017 is dat ruim acht op de tien.

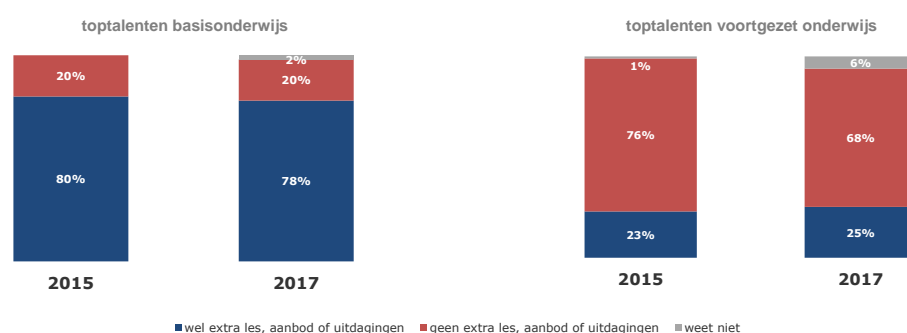
5 | Docenten die iets speciaals doen in hun lessen voor toptalenten. **Basis:** docenten basisonderwijs (n=126) en voortgezet onderwijs (n=211)³

Net als voorgaande jaren geven vmbo-docenten minder vaak aan dat ze iets speciaals voor hun toptalenten doen (81% versus 92% van de havo/vwo-docenten).

Aan de leerlingen - die zichzelf tot de toptalenten rekenen - is gevraagd of zij extra lessen, aanbod of uitdagingen krijgen. Van de toptalenten op de basisschool geven acht op de tien aan inderdaad extra lessen, aanbod of uitdagingen te krijgen. Bij de toptalenten in het voortgezet onderwijs zien we net als in 2015 een discrepantie tussen het aantal docenten in het voortgezet onderwijs dat zegt iets speciaals te doen voor hun toptalenten (84%) en het aantal toptalenten dat zelf aangeeft extra lessen, aanbod of uitdagingen te krijgen (25%).⁴

6 | Je behoort tot de toptalenten op jouw school of klas. Krijg je om deze reden ook extra lessen, aanbod of uitdagingen van jouw school? **Basis:** toptalenten basisonderwijs (n=116), toptalenten die tot de beste 20% behoren in het voortgezet onderwijs (n=202).

³ In 2013 werd de vraag gesteld: 'doet u iets speciaals in uw lessen voor de toptalenten?'. Docenten konden de vraag toen beantwoorden met 'ja' of 'nee'. In 2015 is met een gesloten vraag gevraagd wat docenten specifiek voor toptalenten in hun lessen doen. Hierbij konden ze ook aangeven niets extra's voor toptalenten te doen. Deze andere manier van vragen kan tot gevolg hebben dat in 2015 meer docenten aangeven iets voor hun toptalenten in de lessen te doen.

⁴ Om een goede vergelijking te kunnen maken is aan docenten is gevraagd of ze iets 'speciaals' doen voor hun toptalenten, terwijl aan leerlingen gevraagd is of zij 'extra lessen, aanbod of uitdaging' krijgen. Deze verschillende manieren van vragen kan het verschil tussen docenten en toptalenten mogelijk verklaren. Iets 'speciaals' doen is immers minder specifiek dan vragen of iemand 'extra lessen, aanbod of uitdaging' krijgt. Deze vraag is niet in 2013 gesteld.

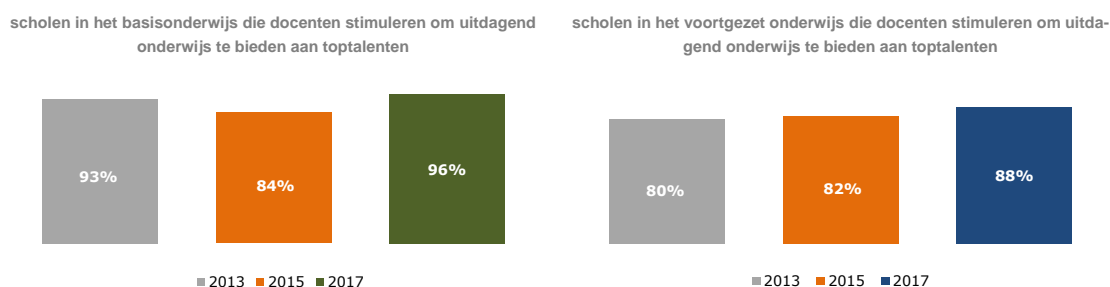
Wat zeggen de ouders over de extra lessen, aanbod en uitdaging van hun kinderen?

Van de ondervraagde ouders die hun kinderen als toptalent beschouwen is eveneens gevraagd of hun kind extra lessen, aanbod of uitdaging krijgt op school. Van de ouders met kinderen op de basisschool (die hun kind als toptalent beschouwen) geeft 71% aan dat hun kinderen extra lessen, aanbod of uitdaging krijgen. Dit aantal verschilt niet significant van de voorgaande jaren (62% in 2015 en 72% in 2013). Van de ouders met kinderen op het voortgezet onderwijs (alleen de groep die hun kind tot de beste 20% rekent) geeft 33% aan dat hun kinderen extra lessen, uitdaging of aanbod krijgen (versus 30% in 2013 en 25% in 2015). Dat is ongeveer hetzelfde dan de toptalenten in het voortgezet onderwijs zelf aangeven (25%).

6.1 Welke vormen van aanbod worden op scholen gegeven?

Via een vraag aan de schoolleiders is in kaart gebracht hoeveel scholen hun leraren stimuleren om uitdagend onderwijs aan hun toptalenten te geven. Zo stimuleert 96% van de schoolleiders in het basisonderwijs hun leraren en 88% van de schoolleiders in het voortgezet onderwijs.⁵ Dit is niet significant toe- of afgenomen sinds 2013.

7 | Stimuleert uw school leraren om uitdagend onderwijs te bieden aan toptalenten? **Basis:** schoolleiders basisonderwijs (n=43) en voortgezet onderwijs (n=50). Alleen de percentages ja zijn weergegeven.

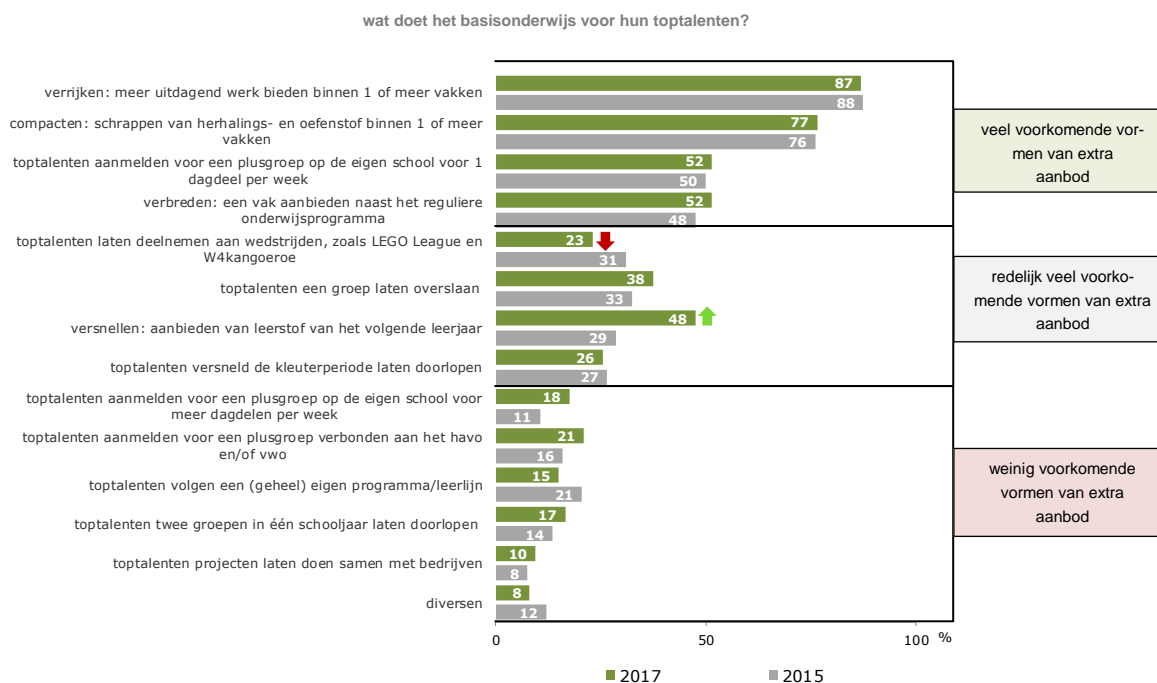

De twee meest aangeboden vormen van extra onderwijskundig aanbod voor toptalenten op de basisschool zijn - net als in 2015 - *verrijken* (meer uitdagend werk bieden binnen één of meer vakken) en *compacten* (schrappen van herhalings- en oefenstof binnen één of meer vakken).

Het aanbod is de afgelopen twee jaar redelijk constant gebleven. Toch zijn er enkele veranderingen te zien. Zo geven minder scholen (docenten en schoolleiders) aan dat ze hun toptalenten aan wedstrijden laten deelnemen (van 31% naar 23%). Het versnellen ofwel het aanbieden van leerstof van het volgende jaar is in dezelfde periode enorm toegenomen: in 2015 gaf 29% van de docenten aan hun leerlingen leerstof van het volgende jaar aan te bieden, in 2017 is dit gestegen tot 48%.

⁵ Alle ondervraagde schoolleiders spreken namens verschillende onderwijsinstellingen. Er zit geen overlap in de respons.

8 | Wat doet u specifiek voor toptalenten? **Basis:** docenten en schoolleiders basisonderwijs (n=149). Meer antwoorden mogelijk.

Ook is gevraagd aan welke soort toptalenten in het basisonderwijs extra inzet wordt aangeboden. Een ruime meerderheid van zowel de schoolleiders als docenten noemt net als in 2015 de *cognitieve toptalenten* (89%; niet grafisch weergegeven). *Creatieve toptalenten* wordt door 20% genoemd (versus 28% in 2015). Ondernemende, sportieve, praktische of sociale toptalenten worden net als in 2015 minder vaak genoemd.

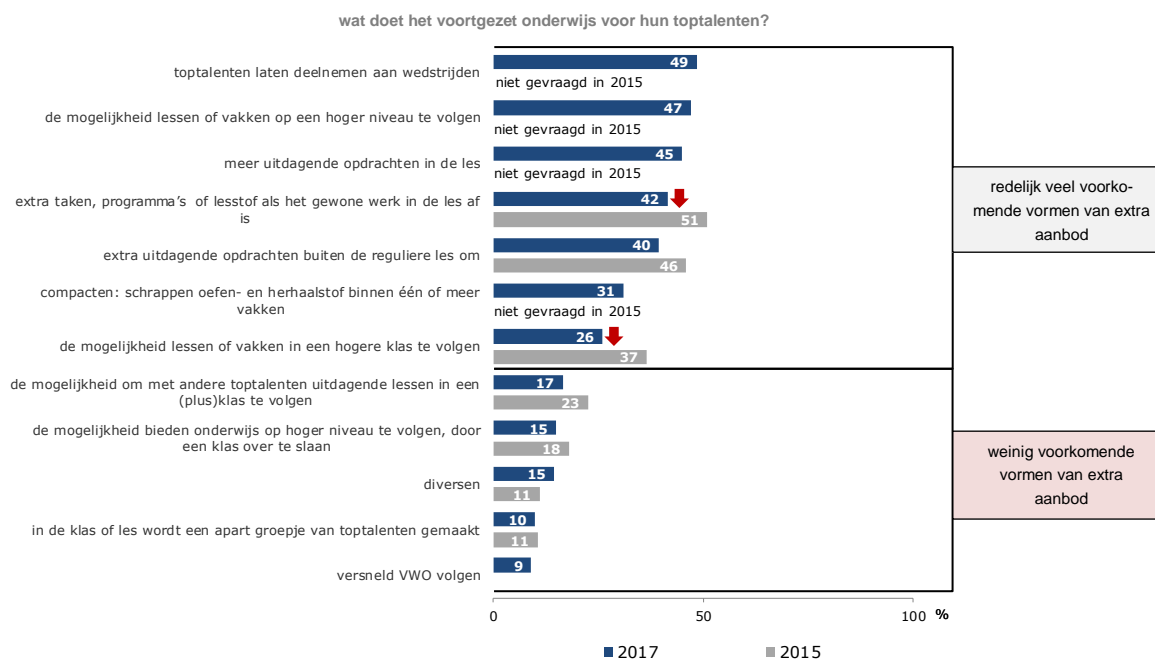
Binnen het voortgezet onderwijs geeft 79% van de schoolleiders en docenten aan dat ze extra inzet aanbieden aan cognitieve toptalenten. Ook hier worden andere soorten talenten minder vaak genoemd. In het voortgezet onderwijs is er overigens wel een verschil tussen het vmbo en havo/vwo. Op het vmbo wordt namelijk vaker iets gedaan voor *praktische toptalenten* (34% versus 7% op havo/vwo).

Aan schoolleiders en docenten in het voortgezet onderwijs is eveneens gevraagd wat zij aan extra's aanbieden aan hun toptalenten (figuur 9). Toptalenten laten meedoen aan wedstrijden, vakken of lessen op een hoger niveau volgen en meer uitdagende opdrachten in de les geven, worden door circa de helft van de docenten genoemd. Omdat deze extra's in 2015 niet zijn voorgelegd, is een vergelijking niet te maken.

Ten opzichte van 2015 springen twee ontwikkelingen in het oog. Zo is het geven van extra taken, programma's of lesstof als het gewone werk in de les af is, met negen procentpunten afgenomen (van 51% naar 42%). Daarnaast geven minder docenten dan in 2015 aan dat zij hun toptalenten lessen of vakken in een hogere klas laten volgen (van 37% in 2015 naar 26% in 2017).⁶

⁶ Dit komt wellicht omdat in 2017 de antwoordoptie 'lessen/vakken volgen op een hoger niveau' is toegevoegd.

9 | Wat doet uw school voor toptalenten? **Basis:** schoolleiders en docenten in het voortgezet onderwijs (n=255). Meer antwoorden mogelijk.

Als we kijken naar het aanbod zijn er enkele verschillen te zien tussen het vmbo en havo/vwo. Zo geeft 52% van de docenten die les geven aan havo/vwo aan dat ze hun toptalenten laten deelnemen aan wedstrijden. Onder vmbo-docenten is dit 15%. Ook compacten voor toptalenten gebeurt vaker op havo/vwo dan op het vmbo (31% versus 19%). Daarnaast krijgt 25% van de leerlingen op havo/vwo extra opdrachten buiten de les aangeboden, terwijl dit op het vmbo met 13% een stuk minder vaak is.

Aan welke wedstrijden nemen toptalenten deel?

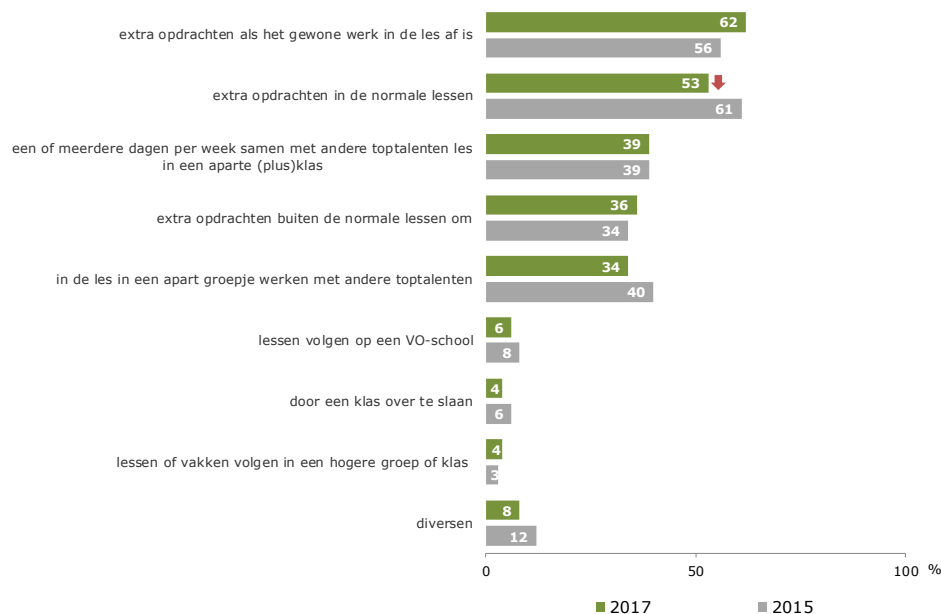
Toptalenten in het voortgezet onderwijs nemen het vaakst deel aan Olympiade's (80%) en W4Kangoeroe (52%). Toptalenten in het basisonderwijs nemen het vaakst deel aan W4Kangoeroe (79%). Andere wedstrijden, zoals Elk Talent Telt (4%) worden minder vaak genoemd.

6.2 Wat vinden toptalenten van het extra aanbod?

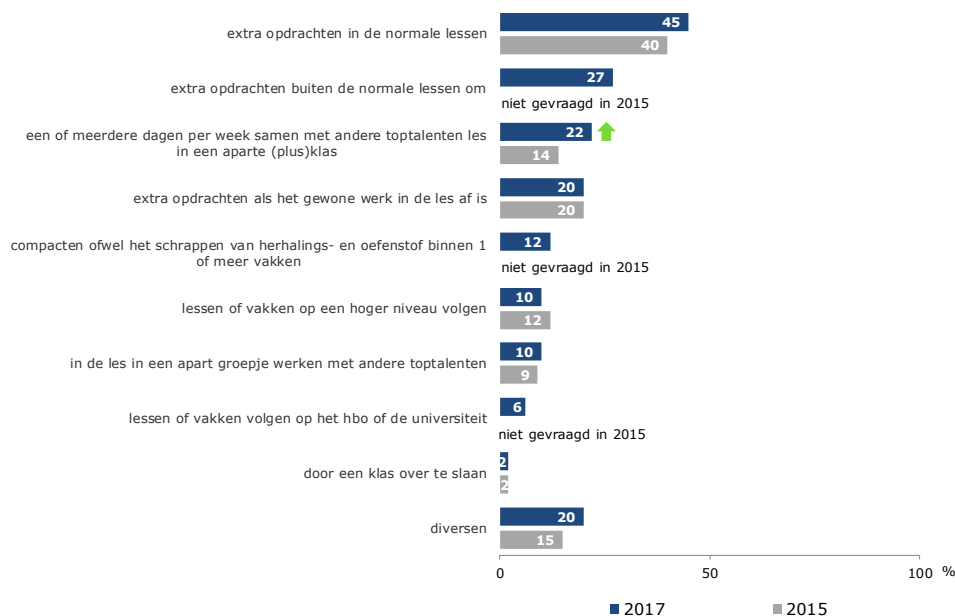
Wat zeggen de toptalenten zelf over het extra aanbod? Extra opdrachten in de reguliere lessen worden door de toptalenten in het basis- én voortgezet onderwijs het vaakst genoemd (respectievelijk door 62% en 45%). Daarnaast worden in het basisonderwijs vaak extra opdrachten gegeven als het gewone werk in de les af is (53%). Deze twee vormen van extra inzet werden ook in 2015 het vaakst genoemd.

Ten opzichte van 2015 is er weinig veranderd, alleen geven meer leerlingen in het voortgezet onderwijs aan dat ze één of meerdere dagen met andere toptalenten in een aparte (plus)klas zitten (22% versus 14% in 2015). Daarnaast geven minder leerlingen in het basisonderwijs aan extra opdrachten in de normale lessen te krijgen (53% versus 61% in 2015).

10 | Wat doen ze extra voor jou op school? **Basis:** toptalenten in het basisonderwijs die aangeven extra lessen en aanbod te krijgen. Meer antwoorden mogelijk (n=90).

11 | Wat doen ze extra voor jou op school? **Basis:** toptalenten in het voortgezet onderwijs die aangeven extra lessen en aanbod te krijgen (n=51). Meer antwoorden mogelijk.

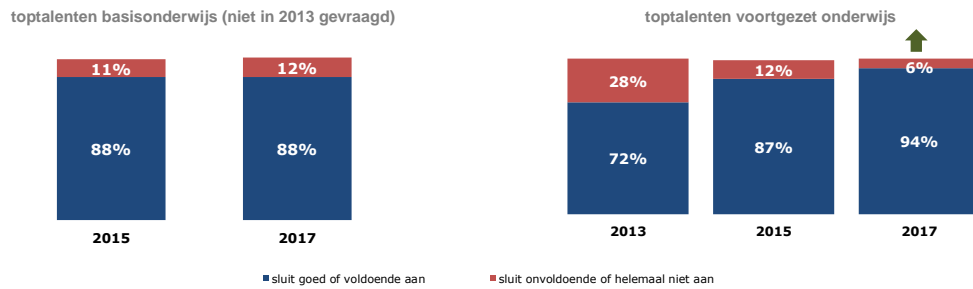

Weten de ouders van toptalenten wat hun kinderen aan extra aanbod krijgen?

Aan de ouders van de toptalenten is eveneens gevraagd welk extra aanbod, lessen of uitdagingen hun kinderen krijgen. Hieruit blijkt - net als in 2015 - dat ouders met kinderen op de basisschool een zeer goed beeld hebben van het extra aanbod dat aan hun kinderen wordt gegeven. Zo noemt 67% de extra opdrachten tijdens de normale lessen (versus 71% in 2015) en 52% de extra opdrachten als het gewone werk in de klas af is (versus 58% in 2015). Verder noemt 31% één of meerdere dagen per week in een aparte plusklas (versus 36% in 2015) en 29% in de les apart werken met andere toptalenten (versus 35% in 2015). Aan ouders met kinderen in het voortgezet onderwijs is deze vraag niet gesteld.

Een ruime meerderheid van de toptalenten die extra aanbod krijgen, vindt net als voorgaande jaren dat het extra aanbod goed aansluit op hun behoeften. In het voortgezet onderwijs is in de periode 2013 tot en met 2017 het aantal toptalenten dat vindt dat het extra aanbod goed aansluit op hun behoeften toegenomen van 72% in 2013 naar 87% in 2015 tot 94% in 2017.

12 | Sluit het extra aanbod of de extra uitdaging aan op wat jij wil? **Basis:** toptalenten in het basisonderwijs (n=90) en voortgezet onderwijs (n=51) die extra aanbod krijgen.

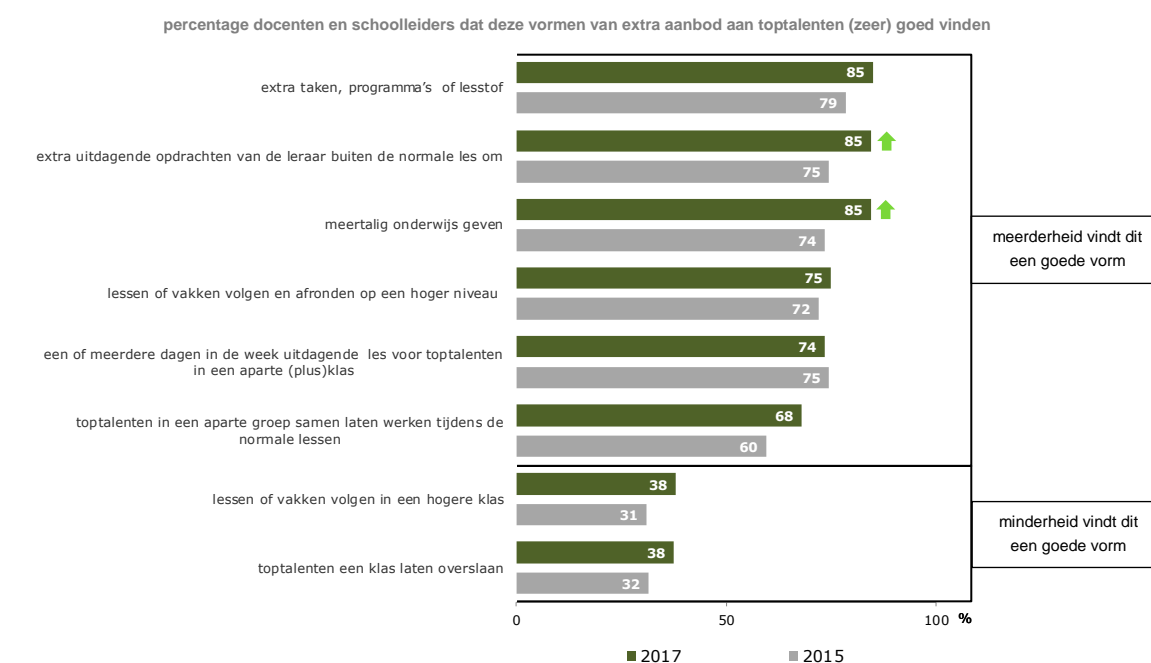

7 Beleving: hoe wordt extra inzet en aanbod in de praktijk ervaren?

De meeste voorgelegde vormen van extra aanbod voor toptalenten wordt door een meerderheid van docenten en schoolleiders in het basisonderwijs (zeer) goed gevonden. Zo vindt een ruime meerderheid van docenten en schoolleiders extra taken, programma's en lesstof voor toptalenten een (zeer) goed idee (85%). Dat geldt ook voor het idee om toptalenten extra uitdagende opdrachten te geven buiten de normale les om (85%) en het geven van meertalig onderwijs (85%). Deze laatste twee vormen van extra aanbod hebben de afgelopen twee jaar aan voorkeur gewonnen.

Andere vormen van extra aanbod worden eveneens door een meerderheid van schoolleiders en docenten goed gevonden, alleen het volgen van vakken of lessen in een hogere klas en toptalenten een klas laten overslaan worden minder vaak als een geschikte vorm van extra aanbod gezien.

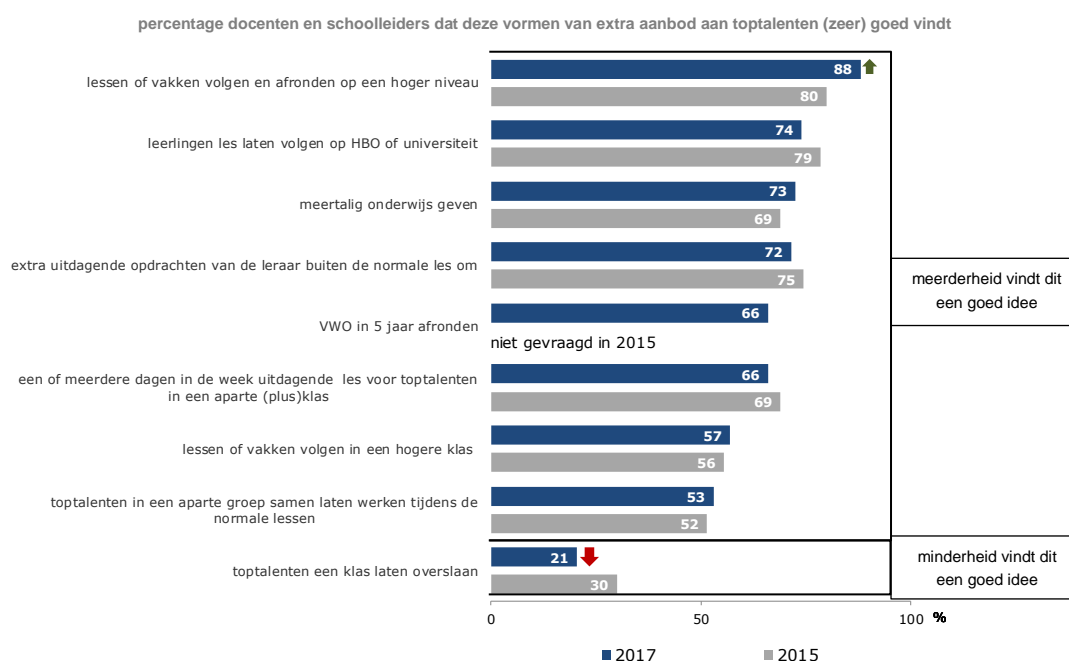
13 | Welke vormen van extra aanbod en uitdaging zijn volgens u een goede manier om toptalenten optimaal te laten presteren? **Basis:** docenten en schoolleiders in het **basisonderwijs** (n=169). Alleen de percentages (zeer) goed zijn weergegeven.

Ook in het voortgezet onderwijs vindt een ruime meerderheid van docenten en schoolleiders de meeste voorgelegde vormen van extra aanbod aan toptalenten (zeer) goed (figuur 14). Een ruime en sinds 2015 toegenomen meerderheid van docenten en schoolleiders in het voortgezet onderwijs vindt het een (zeer) goed idee dat toptalenten lessen of vakken op een hoger niveau volgen en afronden (88%).

Leerlingen lessen laten volgen op het hbo of de universiteit vindt 74% van de docenten en schoolleiders in het voortgezet onderwijs een goed idee. Ook meertalig onderwijs geven en het geven van extra opdrachten buiten de reguliere les om vinden ruim zeven op de tien docenten en schoolleiders een (zeer) goede vorm. Hierin zijn de afgelopen jaren geen veranderingen te zien.

14 | Welke vormen van extra aanbod en uitdaging zijn volgens u een goede manier om toptalenten optimaal te laten presteren? **Basis:** docenten en schoolleiders (n=176) in het voortgezet onderwijs. Alleen de percentages (zeer) goed zijn weergegeven.

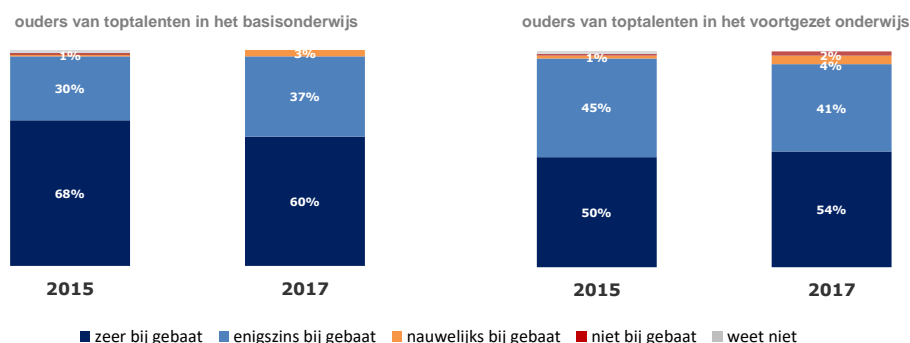
Als we kijken naar de verschillende onderwijsrichtingen, is er één significant verschil: vmbo-docenten vinden lessen of vakken volgen en afronden op een hoger niveau vaker een (zeer) goed idee dan havo/vwo-docenten (89% versus 72%).

Wat vinden de ouders van de verschillende vormen van extra inzet?

Een ruime meerderheid van ouders met kinderen in het basis- en voortgezet onderwijs vinden de meeste vormen van extra inzet en aanbod net als in 2015 (zeer) goed. Behalve als het gaat om toptalenten een klas over te laten slaan. Net als twee jaar geleden vindt 66% van de ouders met kinderen op de basisschool dit een (zeer) slechte vorm (in 2015 was dit 64%). Onder ouders met kinderen op het voortgezet onderwijs is dit percentage de afgelopen twee jaar zelfs gestegen. In 2017 vindt 65% een klas over laten slaan een slechte vorm van aanbod, in 2015 was dat 56%.

Aan ouders van de toptalenten in basis- en voortgezet onderwijs die extra aanbod krijgen is gevraagd of zij vinden dat hun kinderen baat hebben bij dit extra aanbod. Bijna alle ouders - zowel in het basis- als voortgezet onderwijs - vinden dat hun kinderen hierbij gebaat zijn. Er zijn hierbij geen (significante) verschillen met de eerdere meting in 2015.

15 | Is uw kind volgens u gebaat bij deze extra lessen, aanbod of uitdagingen? **Basis:** ouders met toptalenten in het basisonderwijs (n=105) en voortgezet onderwijs (n=54) die extra aanbod krijgen op school.

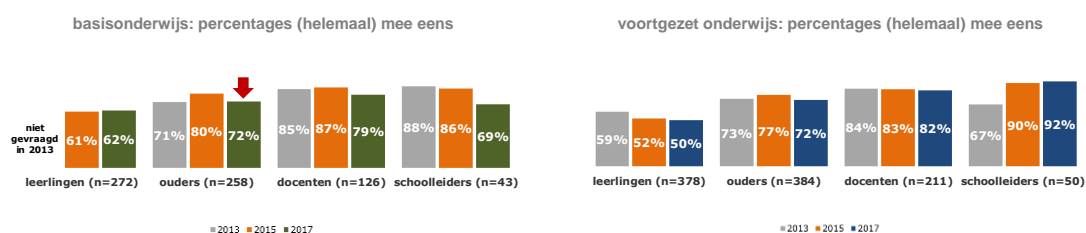
Waarom vinden ouders dat hun toptalenten gebaat zijn bij extra aanbod?

Met een open vraag is in kaart gebracht of ouders vinden dat hun kinderen (allen toptalenten) gebaat zijn bij extra aanbod op school. Bijna alle ouders vinden van wel (figuur 15) en geven daar net als voorgaande jaren uiteenlopende redenen voor. Het voorkomen van verveling is een rode draad die door veel antwoorden heen loopt. Zo geeft een ouder met een toptalent op de basisschool aan: "Zonder extra uitdaging verveelt mijn kind zich in de klas. Op den duur mondt dit uit in slordig werken en ongeïnteresseerdheid. Het plezier in school verdwijnt. Extra uitdaging houdt het voor mijn kind leuk op school en geeft haar het idee iets te leren, want dat is wat ze wil." Een andere ouder zegt: "Hij verveelt zich minder, heeft iets uitdagends te doen, raakt meer zelfbewust en leert beter omgaan met anderen." Daarnaast wijzen veel ouders erop dat het extra aanbod hun kinderen in staat stelt zich beter te ontplooiën of te ontwikkelen: "Onze dochter blonk nooit ergens in uit, pas sinds ze op het voortgezet onderwijs zit en ziet en merkt wat ze kan, zijn haar talenten wel ontdekt en worden ze gestimuleerd, en zij vindt dat ontzettend leuk en doet nog meer dan vroeger haar best." Een andere ouders zegt: "Hij krijgt een opdracht en daarmee moet hij het doen. Zijn zelfstandigheid, creativiteit en flexibiliteit wordt hiermee gestimuleerd."

7.1 Prestatiecultuur op school

Net als voorgaande jaren is aan alle doelgroepen gevraagd of men vindt dat als iemand voor een vak een acht kan halen die persoon geen genoeg moet nemen met een zes. Een (ruime) meerderheid van ouders, kinderen, docenten en schoolleiders in het basis- en voortgezet onderwijs is het hier net zoals in 2013 en 2015 mee eens. Er is één verschil ten opzichte van 2015: ouders met kinderen op de basisschool zijn het wat minder vaak met de stelling eens dan in 2015.

16 | Geef aan in welke mate u het eens bent met de volgende stelling: als je voor een vak een 8 kan halen moet je geen genoeg nemen met een 6. **Basis:** alle doelgroepen (de aantallen zijn onder de grafiek weergegeven).

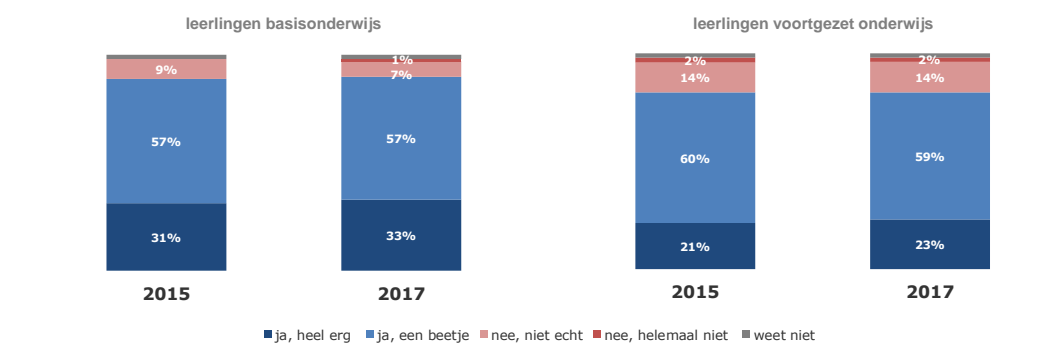
In tegenstelling tot twee jaar geleden zijn er in 2017 geen (significante) verschillen tussen leerlingen van het vmbo, havo- en vwo-leerlingen.

Vinden docenten en schoolleiders dat er sprake is van een zesjescultuur op hun school?

Ruim drie op de tien docenten in het voortgezet onderwijs zijn van mening dat er sprake is van een zesjescultuur in de klassen waar ze lesgeven (31%). Dat is minder dan in 2015 toen 38% vond dat er sprake was van een zesjescultuur. In tegenstelling tot vorig jaar zijn er geen verschillen tussen docenten aan het vmbo en havo/vwo-docenten. Net als in 2015 zijn schoolleiders binnen het basis- en voortgezet onderwijs een stuk positiever over de zesjescultuur. Volgens 4% van de schoolleiders binnen het basisonderwijs en 14% van de schoolleiders binnen het voortgezet onderwijs is hier sprake van.

Zowel leerlingen in het basisonderwijs als leerlingen in het voortgezet onderwijs geven aan voldoende uitgedaagd te worden om zo goed mogelijk te presteren. Binnen beide onderwijscategorieën geeft een zeer ruime meerderheid aan het 'heel erg' of 'een beetje' eens te zijn met de stelling 'Vind je dat je op jouw school voldoende wordt uitgedaagd om zo goed mogelijk te presteren?'. Leerlingen in het voortgezet onderwijs geven wel vaker dan leerlingen in het basisonderwijs aan 'niet echt' of 'helemaal niet' uitgedaagd te worden (16% versus 8%). Er zijn geen verschillen met de eerdere meting in 2015.

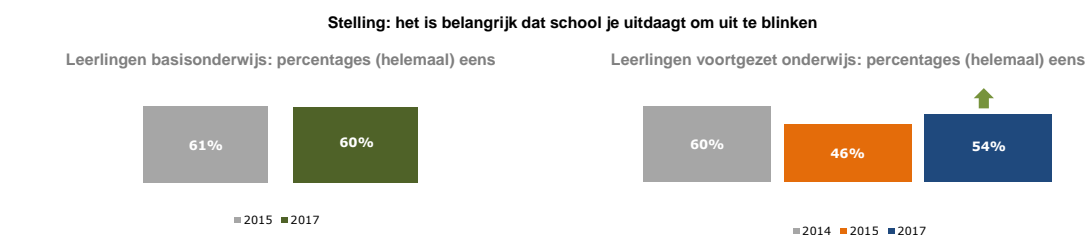
17 | Vind je dat je op jouw school voldoende wordt uitgedaagd om zo goed mogelijk te presteren? **Basis:** alle leerlingen in basisonderwijs (n=272) en voortgezet onderwijs (n=378).

Leerlingen van het vwo vinden vaker dat ze 'heel erg' worden uitgedaagd dan vmbo- en havo-leerlingen (respectievelijk 35% versus 18% en 15%).

Leerlingen in het basisonderwijs vinden het net als in 2015 in meerderheid belangrijk dat school ze uitdaagt om uit te blinken (60%). Leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn dat sinds 2015 weer belangrijker gaan vinden (54% in 2017 versus 46% in 2015).

18 | Hieronder staat een aantal stellingen geef aan of je het hiermee eens of oneens bent? **Basis:** leerlingen in het basisonderwijs (n=272) en voortgezet onderwijs (n=375).

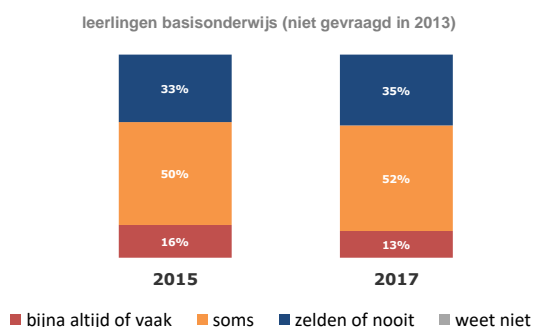

In tegenstelling tot twee jaar gelden zijn er geen (significante) verschillen tussen leerlingen in het vmbo, havo en vwo.

7.2 Hoe vaak vervelen leerlingen zich?

Van de leerlingen in het basisonderwijs geeft 13% aan zich bijna altijd of vaak te vervelen, terwijl de helft aangeeft zich soms te vervelen (52%). Er zijn net als in 2015 geen verschillen tussen leerlingen die zich wel tot de toptalenten rekenen en leerlingen die dit niet doen.

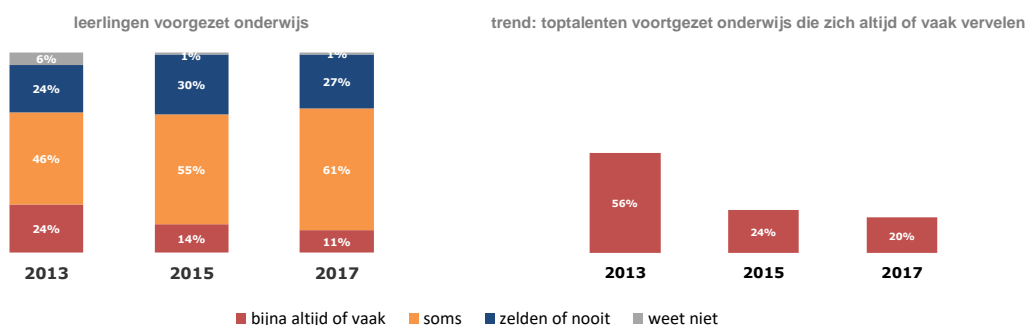
19 | *Verveel je je weleens tijdens de les, omdat de lessen voor jou te gemakkelijk zijn of omdat je bijvoorbeeld eerder klaar bent dan de rest?* **Basis:** leerlingen in het basisonderwijs (n=272).

Het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs dat zich bijna altijd of vaak verveelt is afgenomen ten opzichte van 2013 (van 24% naar 11%). De grootste groep leerlingen blijft echter aangeven zich soms te vervelen (46% in 2013 versus 61% in 2017). Er zijn geen verschillen tussen leerlingen op het vmbo, havo of vwo.

Het aantal toptalenten in het voortgezet onderwijs (leerlingen die van zichzelf inschatten dat ze tot de beste 20% van de klas horen) dat zich bijna altijd of vaak verveelt, is sinds 2013 fors afgenomen. In 2013 gaf 56% van de toptalenten in het voortgezet onderwijs nog aan zich bijna altijd of vaak te vervelen, in 2015 is dat 24% en in 2017 20%.

20 | *Verveel je je weleens tijdens de les, omdat de lessen voor jou te gemakkelijk zijn of omdat je bijvoorbeeld eerder klaar bent dan de rest?* **Basis:** leerlingen voortgezet onderwijs (n=375) en toptalenten voortgezet onderwijs (n=70).

Hoe vaak denken docenten en schoolleiders dat kinderen zich op school vervelen?

Aan de docenten en schoolleiders is een stelling voorgelegd waarin zij op een vijfpuntschaal (helemaal eens – helemaal oneens) aan konden geven of zij het eens of oneens waren met de stelling: 'in mijn klas(sen) of op mijn school vervelen sommige kinderen zich regelmatig omdat het niveau te gemakkelijk is'. 23% van de docenten en 51% van de schoolleiders in het basisonderwijs zijn het met de stelling eens. In het voortgezet onderwijs is dat 38% van de docenten en 39% van de schoolleiders. We zien dat de antwoorden van docenten en schoolleiders in het voortgezet onderwijs meer op één lijn liggen dan in het basisonderwijs het geval is.

7.3 Mag je uitblinken op school?

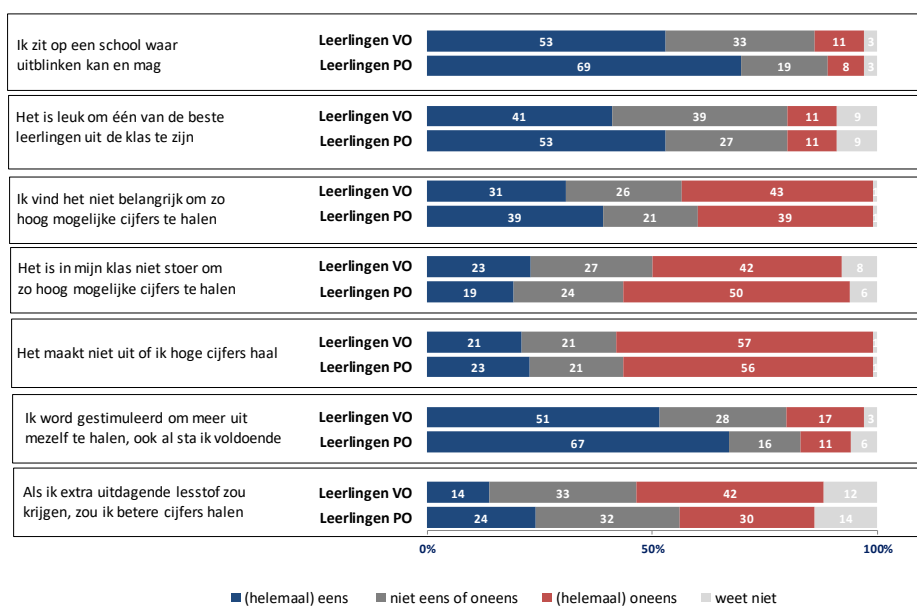
Aan de leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs zijn enkele stellingen voorgelegd over de prestatiecultuur in hun klas of groep. De meerderheid van de leerlingen op zowel de basisschool als het voortgezet onderwijs vindt dat ze op een school zitten waar uitblinken kan en mag (69% en 53%).

Ook geeft een ruime meerderheid van de leerlingen in het basisonderwijs aan dat ze worden gestimuleerd om meer uit zichzelf te halen, al staan ze een voldoende (67%). Onder leerlingen in het voortgezet onderwijs is dat minder vaak het geval (51%).

Iets meer dan de helft van de leerlingen in het basisonderwijs vindt het leuk om één van de besten van de klas te zijn (53%). Onder leerlingen in het voortgezet onderwijs is dat minder vaak het geval (41%).

Ongeveer een derde van de leerlingen in het voortgezet onderwijs vindt het niet belangrijk om zo hoog mogelijke cijfers te halen (31%). Bij leerlingen van de basisschool is dat 39%. Een minderheid van beide groepen vindt het *niet* stoer om hoge cijfers te halen of maakt het niets uit of ze wel of geen hoge cijfers halen.

21 | Hieronder staat een aantal uitspraken die te maken hebben met de prestatiecultuur op school. Ben je het hiermee eens of oneens? **Basis:** leerlingen in het voortgezet onderwijs en (n=375) en in het basisonderwijs (n=272).

Er is ten opzichte van 2015, toen dezelfde stellingen werden voorgelegd, slechts één (significante) verschil. Zo vond in 2015 23% van de leerlingen in het basisonderwijs het niet belangrijk om hoge cijfers te halen. In 2017 is dat gestegen tot 39%. Er zijn – in tegenstelling tot twee jaar terug – geen verschillen als we kijken naar de drie leerrichtingen binnen het voortgezet onderwijs.

Vier van de vijf stellingen zijn in 2013 ook voorgelegd, maar dan alleen aan leerlingen in het voortgezet onderwijs. Er zijn geen significante verschillen met de meting van 2015 en 2017.

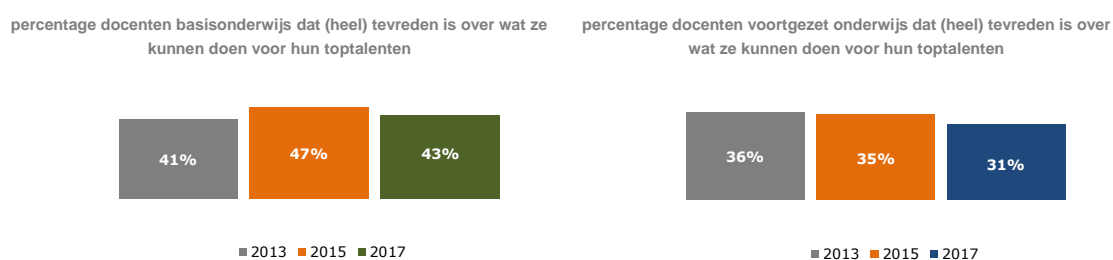
Hoe denken ouders over de prestatiecultuur op de scholen van hun kinderen?

De stelling over het belang van hoge cijfers halen is ook aan ouders met kinderen op de basisschool en het voortgezet onderwijs voorgelegd. Van de ouders met kinderen op de basisschool geeft 32% aan het niet belangrijk te vinden dat hun kind zo hoog mogelijke cijfers haalt (versus 27% in 2015). Dit percentage verschilt niet significant van de 39% leerlingen op de basisschool dat het niet belangrijk vindt om zo hoog mogelijke cijfers te halen. Van de ouders met kinderen op het voortgezet onderwijs geeft 29% aan het niet belangrijk te vinden dat hun kinderen zo hoog mogelijke cijfers halen (versus 24% in 2015). Leerlingen van het voortgezet onderwijs denken er hetzelfde over: 31% geeft aan dat het niet belangrijk is om zo hoog mogelijke cijfers te halen.

8 Behoefte: wat hebben docenten nodig om goed onderwijs aan toptalenten te kunnen bieden?

Bijna een derde van de docenten in het voortgezet onderwijs geeft aan (heel) tevreden te zijn over wat ze voor toptalenten in hun lessen kunnen doen. In de jaren 2015 en 2013 was dat met ruim een derde hetzelfde. Docenten in het basisonderwijs zijn net als voorgaande jaren vaker tevreden dan docenten in het voortgezet onderwijs. In 2017 is 43% tevreden, dat percentage verschilt niet significant van de eerdere jaren.

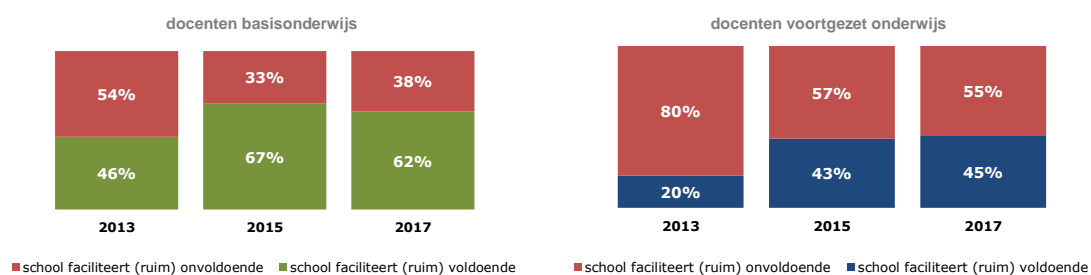
22 | Bent u in het algemeen tevreden over wat u kunt doen in uw lessen voor de toptalenten? **Basis:** docenten in het basisonderwijs (n=122) en docenten in het voortgezet onderwijs (n=211)⁷.

Als we kijken naar verschillen tussen docenten vmbo en havo/vwo zien we dat beide groepen in gelijke mate tevreden zijn (beide groepen 31%) terwijl bij voorgaande metingen vmbo-docenten minder vaak aangaven tevreden te zijn dan docenten havo/vwo.

In vergelijking met 2013 vinden in 2015 en 2017 meer docenten in het basis- en voortgezet onderwijs dat ze goed gefaciliteerd worden door de schoolleiding. Momenteel vindt 62% van de docenten in het basisonderwijs dat ze goed gefaciliteerd worden, terwijl dat in 2013 nog 46% was. In het voortgezet onderwijs is dat percentage in de gehele onderzoeksperiode lager. We zien hier wel dezelfde trend als in het basisonderwijs: in 2013 vond 20% van de docenten in het voortgezet onderwijs dat ze voldoende worden gefaciliteerd. In 2015 is dat sterk verbeterd (43% vindt dat ze voldoende worden gefaciliteerd) en dat percentage in 2017 nauwelijks veranderd is. Overigens vindt meer dan de helft dat de school ze *onvoldoende* faciliteert (55%).

23 | Vindt u dat de schoolleider of rector voldoende faciliteiten en ondersteuning biedt om als leerkracht uitdagend onderwijs te kunnen bieden aan de toptalenten? **Basis:** docenten in het basisonderwijs (n=122) en docenten in het voortgezet onderwijs (n=211).

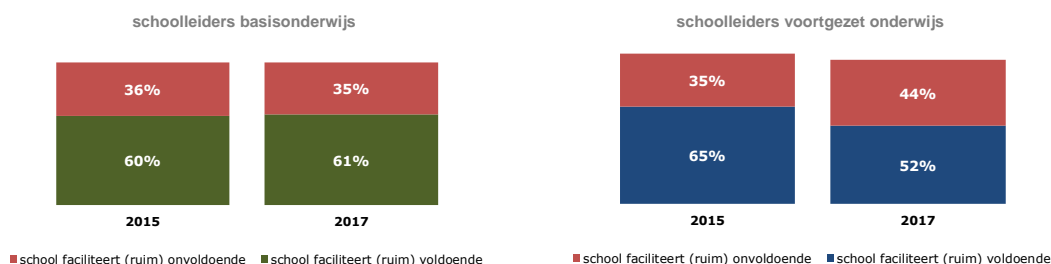

Er zijn net als voorgaande jaren geen verschillen tussen docenten in het voortgezet onderwijs als we naar de verschillende onderwijsrichtingen kijken.

⁷ Een trendvergelijking op ontevredenheid met 2013 is niet goed mogelijk, omdat de antwoordcategorieën 2013 anders werden geformuleerd: ja, daar ben ik tevreden over, nee ik zou graag meer willen doen, nee, deze leerlingen krijgen nu al teveel aandacht en nee, ik zou dit graag op een andere manier willen doen.

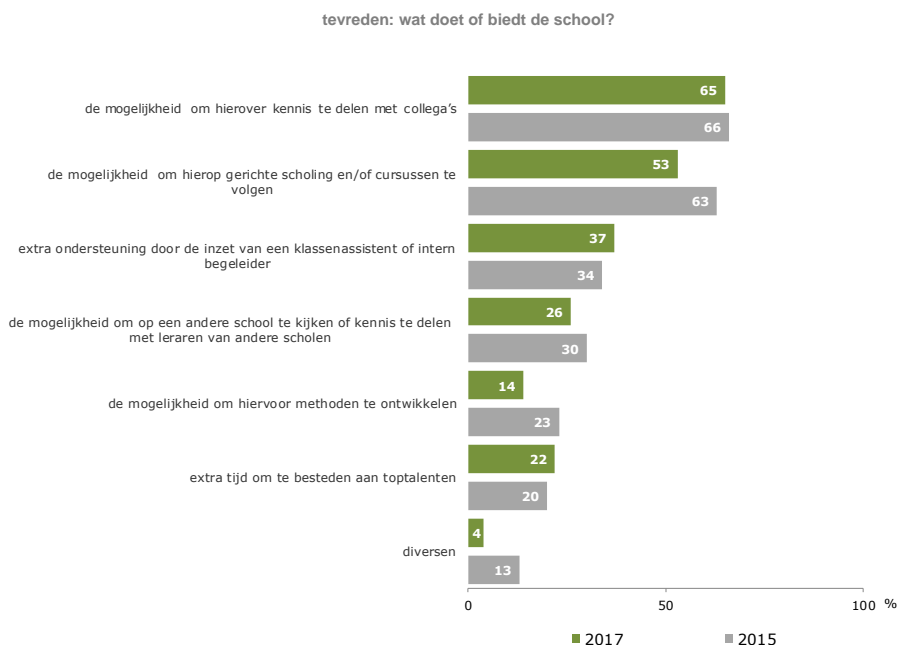
Aan de schoolleiders is dezelfde vraag gesteld. 61% van de schoolleiders in het basisonderwijs geeft aan (ruim) voldoende te faciliteren. Dit percentage komt nagenoeg overeen met de antwoorden die de docenten in het basisonderwijs geven (figuur 23). In het voortgezet onderwijs geeft 52% van de schoolleiders aan hun docenten (ruim) voldoende te faciliteren. Dit percentage komt nagenoeg overeen met de 45% van de docenten in het voortgezet onderwijs dat aangeeft voldoende gefaciliteerd te worden.

24 | Biedt uw school leraren voldoende faciliteiten en ondersteuning zodat zij uitdagend onderwijs kunnen bieden aan aan de toptalenten?⁸ **Basis:** schoolleiders in het basisonderwijs (n=43) en docenten in het voortgezet onderwijs (n=50).

Een meerderheid van docenten in het basisonderwijs - die vanuit hun school voldoende worden gefaciliteerd - geeft aan dat ze de mogelijkheid krijgen om hierover kennis te delen met collega's (65%) en de mogelijkheid krijgen om hierover gerichte scholing en/of cursussen te volgen (53%). Deze cijfers verschillen niet (significant) van 2015.

25 | Wat voor faciliteiten en ondersteuning biedt de school? **Basis:** docenten aan de basisschool die vinden dat de school ze voldoende faciliteert (n=78)

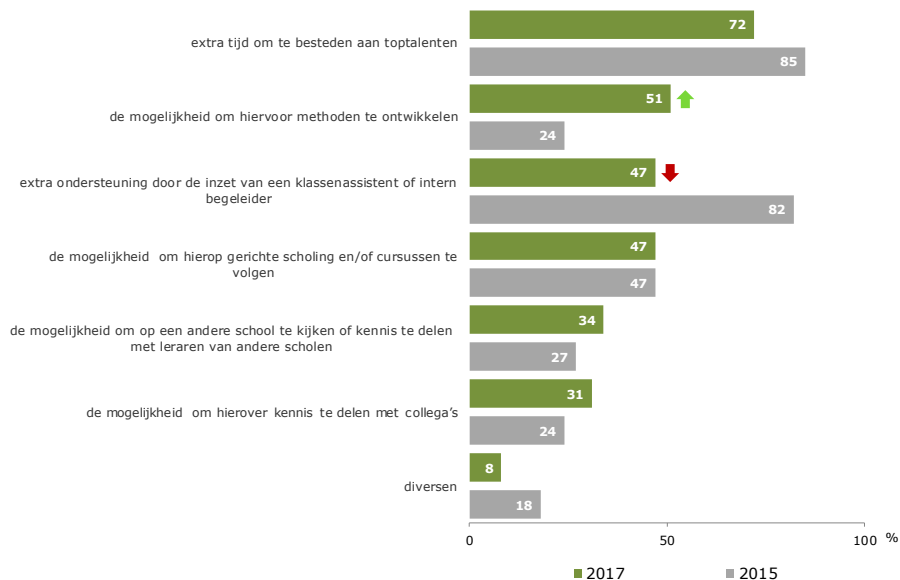
Op de vraag wat de school zou moeten doen om de facilitering te verbeteren, zijn ten opzichte van 2015 verschillen te zien. Zo vinden steeds minder docenten dat er ondersteuning zou moeten komen van een klassenassistent of intern begeleider (van 82% in 2015 naar 47% in 2017).

⁸ In 2013 is deze vraag niet aan schoolleiders gesteld, waardoor een trendvergelijking niet mogelijk is.

Aan de andere kant is het aantal docenten dat betere mogelijkheden wil om methoden te ontwikkelen in dezelfde periode toegenomen (van 24% in 2015 tot 51% in 2017). Overigens blijft de grote meerderheid van docenten in het basisonderwijs aangeven dat de school ze meer tijd zou moeten geven (72%).

26 | En: wat voor faciliteiten en ondersteuning zou de school moeten bieden? **Basis:** docenten basisonderwijs die vinden dat de school ze onvoldoende faciliteert (n=48).

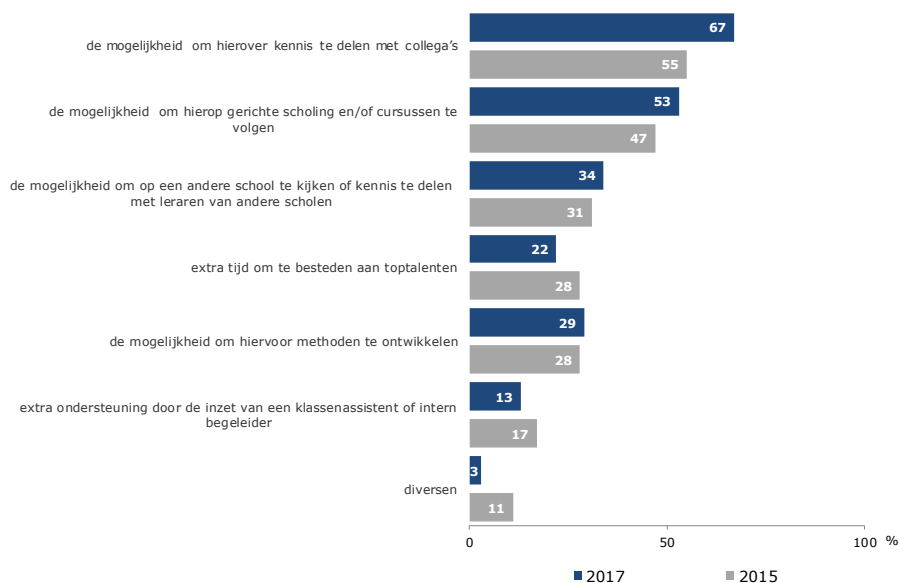
ontevreden: wat zou de school moeten doen of bieden?

Als we kijken naar wat scholen in het voortgezet onderwijs bieden, dan zijn er geen (significante) verschillen ten opzichte van 2015. Nog steeds geeft een ruime meerderheid van docenten aan dat ze de mogelijkheid krijgen om kennis te delen met collega's (67%). Iets meer dan de helft heeft de mogelijkheid om gerichte scholing en/of cursussen te volgen (53%).

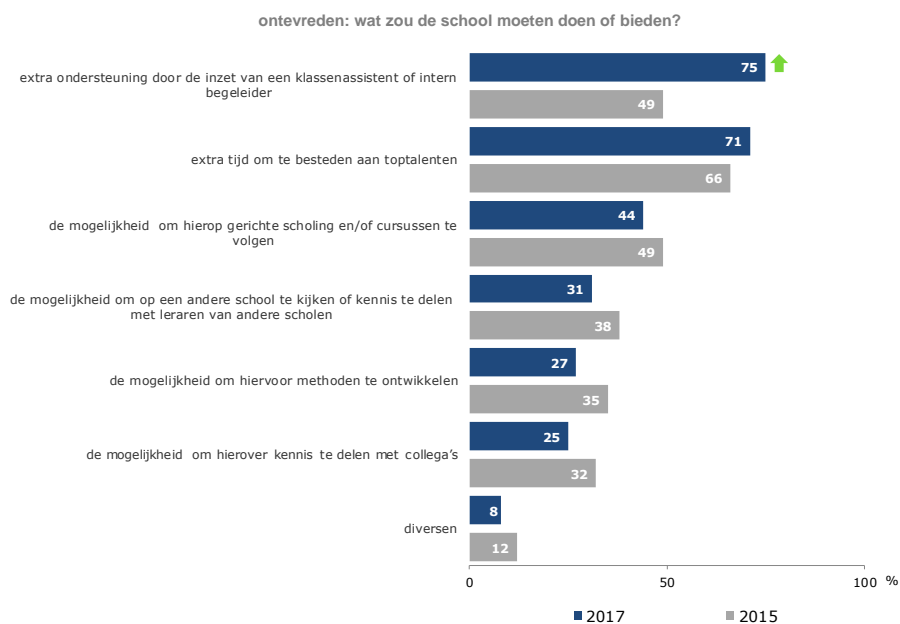
27 | Wat voor faciliteiten en ondersteuning biedt de school? **Basis:** docenten van het voortgezet onderwijs die vinden dat de school ze voldoende faciliteert (n=95)

tevreden: wat doet of biedt de school?

Als we kijken naar wat docenten vinden dat de school zou moeten bieden, is er een belangrijke verandering te zien ten opzichte van 2015. Driekwart vindt namelijk dat de school extra ondersteuning zou moeten bieden door de inzet van een klassenassistent of intern begeleider. In 2015 was die groep kleiner (49%). Ook geven ruim zeven op de tien docenten aan dat ze extra tijd zouden moeten krijgen die ze aan hun toptalenten kunnen besteden.

28 | Wat voor faciliteiten en ondersteuning zou de school moeten bieden? **Basis:** docenten voortgezet onderwijs die vinden dat de school ze onvoldoende faciliteert (n=116).

Wat zeggen de schoolleiders over de ondersteuning die de school docenten biedt?

Net als in 2015 worden drie vormen van facilitering vaak genoemd door de schoolleiders. Bijna negen op de tien schoolleiders in het basisonderwijs geven aan dat zij docenten de mogelijkheid bieden om hierop gerichte scholing of cursussen te volgen (86% versus 87% in 2015). Of ze geven aan dat ze de mogelijkheid bieden om hierover kennis te delen met collega's (86% versus 88% in 2015). Bijna de helft geeft aan dat ze docenten de mogelijkheid bieden om op andere scholen te kijken om kennis te delen met andere docenten (50% versus 49% in 2015). Schoolleiders in het voortgezet onderwijs noemen eveneens vaak de mogelijkheid om gerichte scholing of cursussen te volgen (77% versus 72% in 2015) of de mogelijkheid bieden om hierover kennis te delen met collega's (77% versus 76% in 2015). Ruim zeven op de tien geven aan dat ze docenten de mogelijkheid bieden om op andere scholen te kijken om kennis te delen met andere docenten (72% versus 71% in 2015).

8.1.1 *Interne specialisten in het basisonderwijs*

Dit jaar zijn aan de schoolleiders binnen het basisonderwijs enkele aanvullende vragen gesteld over leraren die specialist zijn op hun school. Circa driekwart van de schoolleiders (n=43) geeft aan dat ze specialisten hebben op hun school. Deze specialisten hebben meerdere specialismen. Het vaakst worden IB en hoogbegaafden genoemd (beide 82%), gevolgd door taal (71%) en rekenen (65%). Cultuur en zorg worden eveneens redelijk vaak genoemd (respectievelijk 47% en 59%). De extra bijdragen die aan de school worden geleverd zijn kennis delen (94%), het maken van beleid (94%) en het verzorgen van onderwijs binnen hun specialisme (53%). In de meeste gevallen krijgen de specialisten tot 40 uur per jaar om hun taak te vervullen (59%).

8.2 **Onderwijs aan toptalenten in de praktijk**

Een aantal stellingen is aan schoolleiders en docenten in het basisonderwijs voorgelegd die gaan over de dagelijkse praktijk in de klas of op school als het gaat om extra aanbod aan toptalenten. Als we kijken naar het basisonderwijs zien we dat de antwoorden van schoolleiders en docenten in het basisonderwijs net als in 2015 in sterke mate overeenkomen (figuur 29).

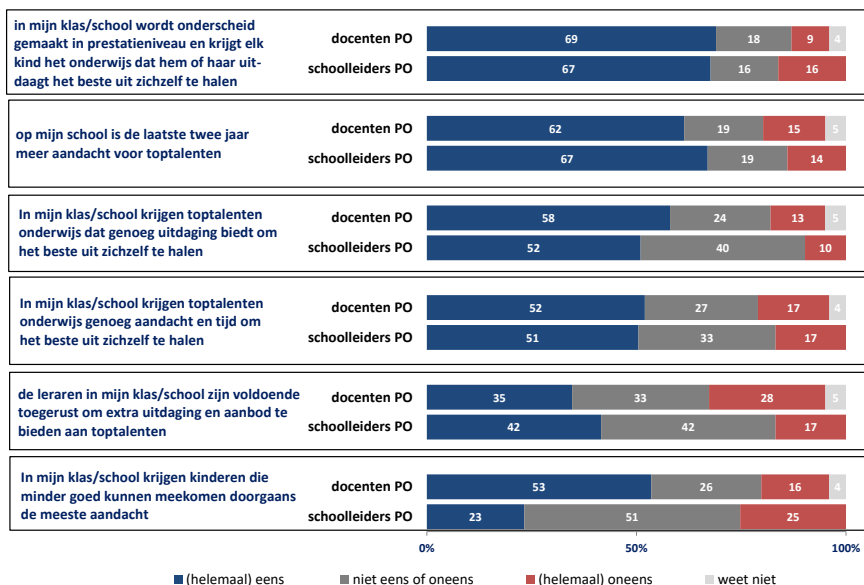
Zo geven zeven op de tien docenten (69%) en schoolleiders (67%) in het basisonderwijs aan dat in hun klas of op hun school onderscheid wordt gemaakt in prestatieniveaus van leerlingen en dat elke leerling het onderwijs krijgt dat ze uitdaagt het beste uit zichzelf te halen.

Ook geeft een ruime meerderheid van docenten (62%) en schoolleiders (67%) in het basisonderwijs aan dat er de laatste twee jaar meer aandacht op scholen is gekomen voor toptalenten. Dit komt overeen met de eerdere constatering dat basisscholen zich meer zijn gaan inzetten voor hun toptalenten. Ruim de helft van alle docenten (52%) en schoolleiders (51%) vindt dat hun school voldoende aandacht en tijd biedt aan toptalenten zodat ze het beste uit zichzelf kunnen halen.

De meningen in het basisonderwijs lopen uiteen over de vraag of docenten voldoende zijn toegerust om extra aanbieding en uitdaging te bieden aan toptalenten. Een derde van de docenten vindt van wel (35%) en 28% vindt van niet. De verdeeldheid onder schoolleiders is minder groot: 42% vindt dat docenten wel voldoende zijn toegerust, terwijl 17% vindt dat dit niet het geval is.

Over de vraag of kinderen die minder goed kunnen meekomen in de klas doorgaans de meeste aandacht krijgen, verschillen de zienswijzen van docenten en schoolleiders van elkaar. Zo geeft 53% van de docenten aan dat kinderen die niet goed kunnen meekomen inderdaad de meeste aandacht krijgen, onder schoolleiders dat 23%. Ruim de helft van de schoolleiders (51%) geeft aan het niet eens of oneens te zijn met deze stelling.

29 | Hieronder staat een aantal stellingen kunt u aangeven in welke mate u het hiermee eens of oneens bent? **Basis:** docenten basisonderwijs (n=122) en schoolleiders basisonderwijs (n=43).

Ten opzichte van 2015 is er één (significant) verschil: in 2015 gaf 21% van de docenten aan voldoende te zijn toegerust om extra uitdaging te kunnen bieden aan toptalenten. In 2017 is dat gestegen tot 35%. Dezelfde stijging is te zien bij de schoolleiding. In 2015 gaf 28% aan dat de docenten voldoende waren toegerust om extra uitdaging te kunnen bieden aan toptalenten. In 2017 is dat 42%.

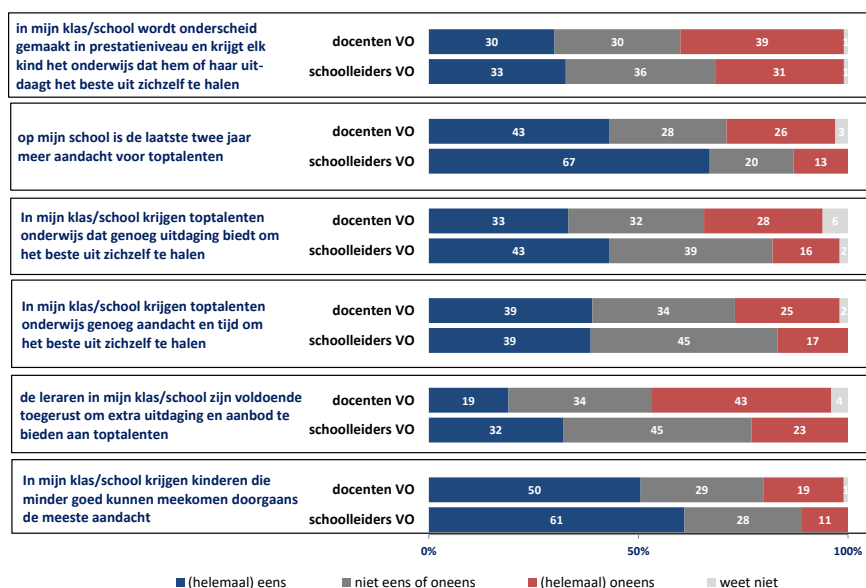
In het voortgezet onderwijs liggen de antwoorden van docenten en schoolleiders minder dicht bij elkaar dan in het basisonderwijs, een beeld dat we ook in 2015 zagen (figuur 30). Er is verdeeldheid over de vraag of op school of in de klassen onderscheid wordt gemaakt in prestatieniveaus van leerlingen zodat elke leerlingen het onderwijs krijgt dat ze uitdaagt het beste uit zichzelf te halen. Ongeveer een derde van zowel de docenten (30%) als de schoolleiders (33%) is het eens met deze stelling, terwijl 39% van de docenten en 31% van de schoolleiders het oneens is met deze stelling.

Een ruime meerderheid van schoolleiders (67%) en vier op de tien docenten (43%) geven aan dat er de laatste twee jaar meer aandacht op scholen is gekomen voor toptalenten en circa vier op de tien docenten en schoolleiders vinden dat hun school voldoende uitdaging, aandacht en tijd biedt aan toptalenten zodat ze het beste uit zichzelf kunnen halen.

Vier op de tien docenten vinden niet van zichzelf dat zij voldoende zijn toegerust om extra aanbod en uitdaging te kunnen bieden aan toptalenten (43%), 'slechts' 19% vindt van wel. Onder schoolleiders zijn de verschillen redelijk groot: 32% vindt dat hun docenten wel goed zijn toegerust en 23% vindt van niet.

Over de vraag of kinderen die minder goed kunnen meekomen in de klas doorgaans de meeste aandacht krijgen, verschillen de zienswijzen van docenten en schoolleiders minder van elkaar. Zo geeft 50% van de docenten aan dat kinderen die niet goed kunnen meekomen inderdaad de meeste aandacht krijgen, terwijl onder schoolleiders dat 61% is.

30 | Hieronder staat een aantal stellingen kunt u aangeven in welke mate u het hiermee eens of oneens bent? **Basis:** docenten voortgezet onderwijs (n=211) en schoolleiders voortgezet onderwijs (n=122).

Als we kijken naar de verschillende onderwijsrichtingen, zijn er enkele verschillen tussen vmbo-docenten en havo/vwo-docenten. Zo geven vmbo-docenten minder vaak dan havo/vwo-docenten aan dat er de afgelopen twee jaar meer aandacht is gekomen voor toptalenten (35% versus 48%). Ook geven vmbo-docenten minder vaak dan havo/vwo-docenten aan dat er in de klassen onderscheid wordt gemaakt in prestatieniveaus zodat elk kind voldoende wordt uitgedaagd om het beste uit zichzelf te halen (31% versus 44%).

Ten opzichte van 2015 is er één (significant) verschil: in 2015 gaf 19% van de schoolleiders aan dat de docenten voldoende waren toegerust om extra uitdaging te kunnen bieden aan toptalenten. In 2017 is dat gestegen tot 32%.

31 | Bekendheid website www.talentstimuleren.nl (**Basis:** alle docenten in het basisonderwijs (n=126) en voortgezet onderwijs (n=211))

17% van de docenten in het basisonderwijs en 10% van de docenten in het voortgezet onderwijs kent de website www.talentstimuleren.nl.

Kennen docenten de regionale talentnetwerken?

18% van de docenten en 30% van de schoolleiders in het basisonderwijs en 10% van de docenten en 36% van de schoolleiders in het voortgezet onderwijs kent de regionale talentnetwerken. Van de docenten in het primair onderwijs die de netwerken kennen, heeft 61% hier weleens gebruik van gemaakt (dat is gelijk aan 11% van alle docenten in het basisonderwijs). Onder docenten in het voortgezet onderwijs is dat 50%, ofwel 5% van alle docenten in het voortgezet onderwijs. De aantallen schoolleiders die de talentnetwerken kennen zijn te klein om hier betrouwbare uitspraken over te kunnen doen.